

KPNV

Koncepce práce s návštěvnickou veřejností (Interpretační plán)

CHKO Třeboňsko

1 – Analytická část

Zadavatel: AOPK ČR
číslo smlouvy S1816/0212

Zpracovatel: Ing. Ladislav Ptáček, Jana Urbančíková
Ústav pro interpretaci místního dědictví ČR, z.s.
www.dobrainterpretace.cz

2018 – 2019

Obsah

O dokumentu	3
Seznam použitých zkratk	4
KPNV a interpretační plánování	5
Příprava KPNV pro CHKO Třeboňsko	5
Forma dokumentu, zkušenosti z českého prostředí.....	5
KPNV (interpretační plán) CHKO Třeboňsko – Analytická část	7
Základní informace o interpretovaném území	8
Stručná charakteristika území	8
Chráněná krajinná oblast Třeboňsko – základní informace, předměty ochrany	9
Zdroje interpretace.....	12
Historický vývoj území.....	16
Zájmy a zájmové skupiny v území	17
Stávající péče o území	22
Analýza návštěvnosti	25
Vývoj návštěvnosti.....	25
Charakteristika návštěvníků	30
Průzkum současné situace	37
Přehled návštěvnické infrastruktury	37
Lokalizace a rozsah služeb	43
Chybějící služby v území	44
Vnější obraz území.....	45
Nejčastěji se opakující a nejvýraznější sdělení o Třeboňsku	45
Souhrnné hodnocení hlavních informačních kanálů o Třeboňsku	45
Shrnutí hlavních poznatků.....	46
Přehled stávající interpretace.....	48
Naučné stezky v majetku AOPK ČR.....	48
Přehled naučných stezek jiných zřizovatelů	48
Pozorovatelna – část NS Velký Lomnický	64
Panely u MZCHÚ	65
Muzejní expozice	66

O dokumentu

Zadavatel dokumentu:

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, organizační složka státu (dále AOPK ČR)

Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 11 – Chodov

na Třeboňsku zastoupena: AOPK ČR, regionální pracoviště Jižní Čechy, odd. Správa CHKO Třeboňsko (dále v textu RP JČ – SCHKO Třeboňsko, případně Správa CHKO Třeboňsko)

Koncepce práce s návštěvnickou veřejností (dále KPNV) v CHKO Třeboňsko vzešla z potřeby vytvořit koncepční dokument, který by stanovil základní zásady prezentace území a celkově naznačit směr, kterým by se práce s návštěvnickou veřejností v CHKO Třeboňsko měla ubírat, aby byly podpořeny cíle ochrany přírody a krajiny a pozitivní přístup veřejnosti k péči o přírodní a kulturně-historické dědictví ve zdejších územích. **KPNV je rozdělena do 3 částí:**

Část 1: Analytická

Část 2: Plánovací (zahrnuje Limity využití území)

Část 3: Aplikační

a je doplněna o **Přílohy:**

mapu limitů, vzor dotazníku k průzkumu návštěvníků, pravidla dobré interpretace

Na základě analýzy území (Analytická část), KPNV (Plánovací a Aplikační část) navrhuje, s jakými klíčovými sděleními o území CHKO pracovat, na jaké cílové skupiny návštěvníků se zaměřit, jaké formy interpretace a návštěvnické infrastruktury využít a s jakými zdroji přírodního a kulturně-historického dědictví pracovat, aby místní zdroje zůstaly v co největší míře zachovány a mohla být i nadále zajištěna jejich ochrana a péče.

Dokument **stanovuje tzv. limity využití území**, které je potřeba brát v úvahu při práci s návštěvnickou veřejností a při navrhování aktivit a produktů cestovního ruchu. **Cílem je jasně a srozumitelně komunikovat limity využití potenciálu území CHKO Třeboňsko v cestovním ruchu** těm, kdo celkový obraz území a produkty cestovního ruchu vytvářejí. **Umožňuje to předcházet případným střetům u posuzování záměrů**, které nejsou z hlediska ochrany přírody a krajiny vhodné. KPNV dále **ukazuje, kde a na jaké formy rozvoje cestovního ruchu se v CHKO Třeboňsko případně zaměřit, aniž by utrpěly hodnoty, které návštěvníky do území přitahují, a které má CHKO dle svého společenského zadání chránit.**

Pro přípravu dokumentu byly zcela zásadní konzultace s pracovníky AOPK ČR, RP Jižní Čechy, oddělení Správa CHKO Třeboňsko. Důležitou součástí byly konzultace s pracovníky Turistické oblasti Třeboňsko, návštěvnického střediska CHKO Třeboňsko (Dům přírody Třeboňska), turistického informačního centra v Třeboni a dalších zaměstnanců odboru kultury a cestovního ruchu a odboru životního prostředí Městského úřadu v Třeboni. Velmi nám pomohly také rozhovory s dalšími odborníky i laiky, kteří se aktivně podílejí na práci s návštěvnickou veřejností na dalších místech v území a jsou zapojeni do různých aspektů organizace a rozvoje cestovního ruchu na Třeboňsku, řídí obce, poskytují návštěvníkům služby, případně v území hospodaří, bydlí, nebo sem přijeli jako návštěvníci.

Děkujeme tímto všem, kdo jste k přípravě tohoto dokumentu postupně přispěli svými názory a zkušenostmi, velmi si Vaší pomoci vážíme.

zpracovatelé

Seznam použitých zkratek

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
AV ČR	Akademie věd České republiky
BR	biosférická rezervace (případně přímo biosférická rezervace Třeboňsko)
CR	cestovní ruch
ČEMBA	Česká Mountainbiková Asociace
ČGS	Česká geologická služba
ČNFV	Český nadační fond pro vydrů
DM	destinační management
DP	Dům přírody (případně přímo Dům přírody Třeboňska)
DSO	dobrovolný svazek obcí
EVL	evropsky významná lokalita
EVVO	environmentální výchova, vzdělávání a osvěta
CHKO	chráněná krajinná oblast (případně přímo CHKO Třeboňsko)
CHOPAV	chráněná oblast přirozené akumulace vod
IP	interpretační plán
JAK	jednotný architektonický koncept
JCCR	Jihočeská centrála cestovního ruchu
KČT	Klub českých turistů
KPNV	koncepce práce s návštěvnickou veřejností (případně KPNV v CHKO Třeboňsko, tj. tento dokument, AOPK ČR 2018/2019)
LČR	Lesy České republiky, s. p.
MZCHÚ	maloplošné zvláště chráněné území
MŽP	ministerstvo životního prostředí
NPÚ	národní památkový ústav
NPP/PP	národní přírodní památka /přírodní památka
NPR/PR	národní přírodní rezervace /přírodní rezervace
NS	naučná stezka
OP	ochrana přírody a krajiny
OP ŽP	Operační program Životní prostředí
PP	Plán péče o CHKO Třeboňsko
RP JČ	Regionální pracoviště Jižní Čechy (celá zkratka AOPK ČR, RP JČ)
SCHKO	Správa chráněné krajinné oblasti (celá zkratka AOPK ČR, RP JČ – SCHKO Třeboňsko)
SFŽP	Státní fond životního prostředí
TIC	turistické informační centrum
TO	turistická oblast
TO Třeboňsko	Turistická oblast Třeboňsko, z.s. (regionální destinační management Třeboňska)

KPNV a interpretační plánování

Příprava KPNV pro CHKO Třeboňsko

Tato KPNV vznikala formou interpretačního plánování na základě metodiky AOPK ČR (Metodické listy 34.1), která byla finalizována v průběhu přípravy tohoto dokumentu.

V době vzniku KPNV CHKO Třeboňsko v letech 2018/2019 v území jiné interpretačně plánovací dokumenty neexistovaly. AOPK ČR, RP JČ – Správa CHKO Třeboňsko nicméně považuje práci s veřejností, včetně návštěvníků, za velmi důležitou součást své práce (mimo jiné i v souladu se statutem oblasti jako biosférické rezervace UNESCO). Dlouhodobě sleduje také vývoj v oblasti cestovního ruchu, který je jedním z důležitých faktorů ovlivňujících situaci na území CHKO. Z tohoto důvodu si Správa CHKO Třeboňsko pro svou potřebu shromažďuje relevantní podklady a připravuje i podklady vlastní (např. vystoupení na fórech k cestovnímu ruchu s konkrétními problémy na lokalitách v CHKO – eutrofizace vodních ploch využívaných ke koupání, nelegální koupání v pískovnách, kumulace návštěvníků v určitých lokalitách – hráz Rožmberka apod.). Zdrojem informací pro přípravu KPNV byly i části k rekreaci a práci s veřejností v Plánu péče o CHKO Třeboňsko 2018-2027.

V oblasti cestovního ruchu jsme kromě těchto podkladů a dalších veřejně přístupných dat čerpali především z bohatých zkušeností pracovníků místních turistických informačních center, včetně Třeboně, nově ustaveného destinačního managementu (Turistická oblast Třeboňsko), zástupců důležitých turistických cílů v CHKO (státní zámek Třeboň, Dům Štěpánka Netolického apod.), obcí a poskytovatelů služeb v cestovním ruchu (Chlum, Kardašova Řečice apod.) i hospodářů (např. LČR). Využívali jsme převážně osobní konzultace, které jsme spojovali s prací v terénu (při hodnocení návštěvnické infrastruktury, interpretace, služeb TIC apod.), a dále setkání s místními účastníky na tematických akcích (např. konference *Krajina a lidé* pořádaná Městem Třeboň ve spolupráci s Domem přírody Třeboňska a AOPK ČR, RP JČ – Správou CHKO Třeboňsko k šetrnému cestovnímu ruchu v roce 2018).

Důležitou součástí přípravy KPNV byly průzkumy návštěvníků realizované v terénu na vytipovaných místech v CHKO v roce 2018 (viz kapitola Charakteristika návštěvníků).

Forma dokumentu, zkušenosti z českého prostředí

Jelikož interpretační plánování zatím není v prostředí České republiky běžné a tento dokument je určen i uživatelům mimo AOPK ČR, s přihlédnutím k několikaletým zkušenostem ze specifických podmínek českého prostředí jsme zcela záměrně přistoupili k formě dokumentu, která se liší od běžných plánovacích dokumentů (např. Plánu péče o CHKO) a přímo v textu spojuje vysvětlení některých základních konceptů a postupů (metodické poznámky) s obsahem.

Interpretačně plánovací dokumenty se často čtou a používají po jednotlivých částech – týká se to především Plánovací části. Naše zkušenost však ukazuje, že pokud nejsou jednotlivé části KPNV vnímány v kontextu jejího celku, reálně hrozí, že dílčí návrhy (např. cílových skupin či sdělení v Plánovací části, opatření pro konkrétní části infrastruktury v Aplikační části) budou považovány víceméně za náhodný výběr, který je libovolně možné podle aktuální potřeby měnit. Jednotlivé části pak budou vytrhovány z kontextu – což samozřejmě popírá samotný smysl přípravy KPNV. V případě, že se výchozí situace změní, je potřeba tomu interpretaci přizpůsobit (např. dojde-li ke změně typu

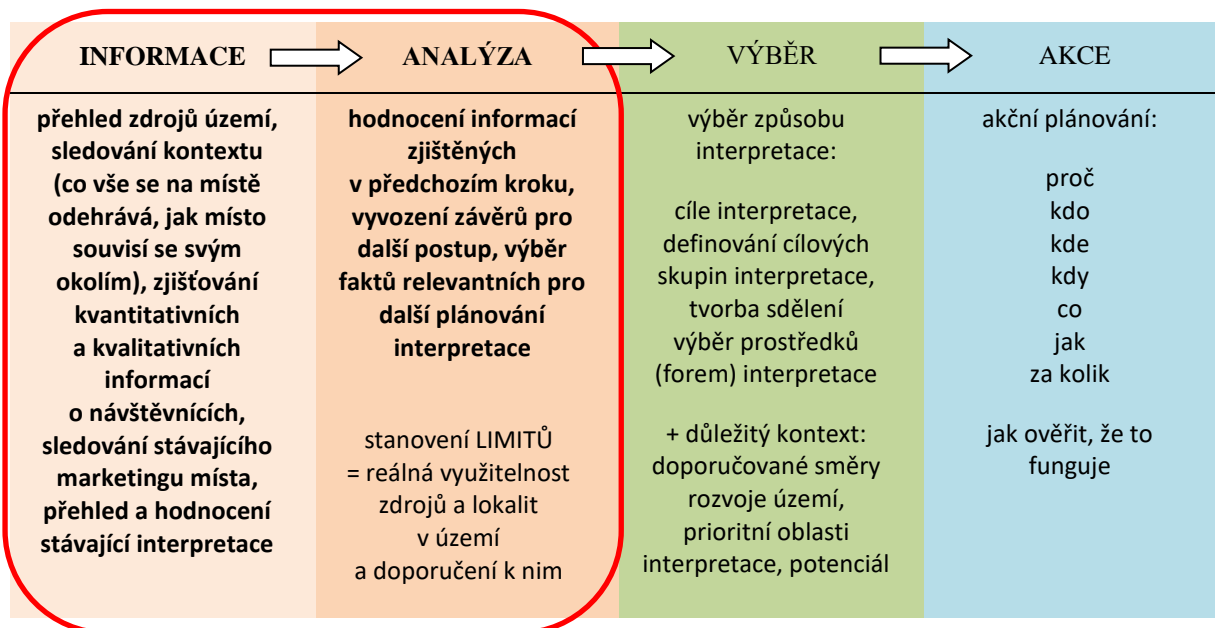
návštěvníků, a tím i žádoucích cílových skupin interpretace). Při aktualizaci je pak nutné postupovat systémově a aktualizovat dokument jako celek, se všemi vazbami, které tato změna přináší.

Pokud s KPNV bude pracovat někdo, kdo je v interpretaci zblhlý, opakování metodických poznámek a kontextu mu bude připadat zbytečné. V prostředí ČR s interpretačními plány však často pracují lidé bez větších zkušeností v oblasti interpretačního plánování (například běžní pracovníci konkrétní Správy CHKO, či zainteresovaných poskytovatelů služeb cestovního ruchu, kteří musejí řešit práci s veřejností a hledají pro konkrétní aktivity obecný rámec či inspiraci, starostové obcí, kteří plánují interpretaci a potřebují ji někomu zadat apod.).

Mnozí z uživatelů interpretačních plánů mohou také později chtít plány pro své území sami vytvářet. Znalost a pochopení souvislostí interpretačního plánování jim v tom může hodně pomoci.

KPNV (interpretační plán) CHKO Třeboňsko – Analytická část

Analytická část jako fáze v celém procesu interpretačního plánování:

ANALYTICKÁ

PLÁNOVACÍ

APLIKAČNÍ

Cílem Analytické části je získání základního přehledu o potenciálu území, včetně důležitých omezení – limitujících faktorů. Jde o vstupní informace pro navazující části dokumentu. Z tohoto přehledu je pak možné vycházet v Plánovací a v Aplikační části KPNV při navrhování klíčových sdělení, stanovení prioritních cílových skupin a prostředků interpretace, kterými by bylo vhodné tato sdělení návštěvníkům předat, směrů rozvoje i konkrétních opatření.

Základní informace o interpretovaném území

Stručná charakteristika území

Chráněná krajinná oblast (CHKO) Třeboňsko je území výjimečné přírodní i kulturně-historické hodnoty. Zároveň je oblíbenou turistickou destinací, a to především domácího cestovního ruchu.

CHKO se nachází v jihovýchodní části Jihočeského kraje, **na východ od Českých Budějovic**. Východní hranici tohoto chráněného území tvoří státní hranice s Rakouskem. **Rozlohou 700 km² patří Třeboňsko mezi naše nejrozsáhlejší CHKO**. Největším sídlem uvnitř CHKO je Třeboň (8 349 obyvatel), která je díky tomu tradičně vnímána a prezentována jako centrum CHKO.

Formálně byla přírodní i kulturně-historická hodnota krajiny Třeboňska oceněna na národní i mezinárodní úrovni. Zajímavými biotopy jsou **mokřady** (rašeliniště, rybníky, síť kanálů, přírodní říční nivy), **váté písiky** (a současné těžební prostory) a **rozsáhlé přírodě blízké lesy** (blatkové bory, měkké a tvrdé luhy). Třeboňsko je **významnou ornitologickou lokalitou**.

Jedná se o jedno z mála území po staletí ovlivňovaných a kultivovaných člověkem, která byla v rovinaté krajině vyhlášena jako chráněná. Vzhledem k močálovitému terénu a neprostupným lesům bylo území osídleno ve srovnání s jinými oblastmi jižních Čech později. Člověk posléze krajinu Třeboňska postupně přetvářel technickými vodohospodářskými díly. Výsledkem těchto zásahů je **kulturní, rybníční krajina**, kterou si dnes lidé spojují s Třeboňskem nejvíce. Jejím typickými prvky jsou **hladiny rybníků** (odtud užívaný název „**krajina dvojího nebe**“), **linie hrází osázené duby, soustavy vodních kanálů a stok**. Na zemědělských plochách mezi rybníky a mlýny **o samotě stojící statky**, v blízkosti hrází bašty a rybníční statky.

Přestože se jedná o tvarově poměrně kompaktní území, ráz krajiny se v různých částech CHKO Třeboňsko liší. Z rozdílů, které jsou patrné pro běžného návštěvníka, vychází i současná snaha o koordinovanou prezentaci území v cestovním ruchu: **severní část** (Veselsko, s centrem ve Veselí nad Lužnicí) je prezentována především architekturou zdobného selského baroka, **centrální část** (Třeboňsko, okolí Třeboně) svou rybníční soustavou a **jižní část** (Vitorazsko, s centrem v Českých Velenicích) svými lesy. Pomyslnou páteř území tvoří řeka Lužnice.

Zajímavostí této turisticky velmi oblíbené CHKO je skutečnost, že zde do roku 2016 nebyla ustavena žádná oficiální turistická oblast (TO). Dosavadní živelný vývoj prezentace území, infrastruktury a služeb cestovního ruchu se logicky projevuje při pokusech o koncepční řešení otázek rozvoje cestovního ruchu. Největším problémem souvisejícím s návštěvníky CHKO se v letní sezóně ukazují být některé přetížené lokality a problematické sdílení komunikací a tras různými typy uživatelů. To vede ke konfliktům a k faktické neprůjezdnosti některých komunikací pro místní obyvatele.

CHKO je dobře dostupná autem, ze vzdálenějších míst ČR už složitěji hromadnou dopravou. Z Českých Budějovic je CHKO Třeboňsko cca 30 minut jízdy autem, z Jindřichova Hradce a Tábora do 20 minut, z Prahy cca 1:40 hodiny (D1, E55, D3). Z nejbližších rakouských měst Gmünd, Schrems a Litschau je to k hranicím CHKO do 15 minut autem.

Intenzita využití CHKO Třeboňsko jako turistické destinace bývá závislá na vývoji v zahraničí – zhoršení bezpečnostní situace přináší další zvýšení poptávky v domácím cestovním ruchu. V případě Třeboňska se do rostoucí návštěvnosti promítají i další trendy jako je rozšíření oblíbenosti cykloturistiky, rozvoj elektrických kol a koloběžek a trávení většího počtu kratších dovolených.

Chráněná krajinná oblast Třeboňsko – základní informace, předměty ochrany

Vodní plochy rybníků, řek, umělých vodních toků a jezer vzniklých těžbou šterkopísků zaujímají okolo **15%** rozlohy krajiny. Přibližně **45%** plochy pokrývají **lesy**, necelých **30%** území tvoří **zemědělský půdní fond**, zbytek připadá na komunikace a lidská sídla. Do CHKO je zahrnuto **68** větších i menších **sídel**, z nichž většina leží na jejích hranicích. CHKO zasahuje na správní území celkem 46 obcí. Celkový počet obyvatel oblasti dosahuje 28 500, lidnatost je 41 obyvatel na 1km² (průměr ČR je 133 ob/km²).

V případě Třeboňska předcházelo mezinárodní ocenění jeho přírodních a kulturně-historických hodnot (včetně jedinečné krajiny) **samotnému vyhlášení CHKO**. Třeboňsko nejprve v roce 1977 získalo statut **světové biosférické rezervace UNESCO** – jako součást programu Člověk a biosféra, v roce 1979 zde vznikla **chráněná krajinná oblast** (hranice jsou totožné).

Nadnárodní význam oblasti potvrzuje **zařazení 2 území na Třeboňsku** do sítě **světově významných mokřadů** chráněných tzv. Ramsarskou úmluvou. První z nich, **Třeboňské rybníky** (1990), má rozlohu 10 165 ha - vlastní rybníky zaujímají 5 289 ha a **představují 70% rybníků na Třeboňsku** (celkem 159 rybníků s rozlohou od 1 do 420 ha a jejich bezprostřední okolí). Druhé území, **Třeboňská rašeliniště** (1993), je oblast jedinečných ostrovních ekosystémů s výskytem mnoha chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů. Toto území o celkové rozloze 1100 ha tvoří navzájem nesouvisející přechodová rašeliniště porostlá převážně lesem, jejichž jádrem jsou přirozené, místy až pralesovité porosty borovice blatky s bohatým podrostem rojovníku bahenního.

S více než 400 rybníků je Třeboňsko důležitou mezinárodní ornitologickou lokalitou, která slouží jako **hnízdíště i tahová zastávka řady ohrožených druhů ptáků**. Celkem bylo na Třeboňsku pozorováno 280 druhů ptáků, z toho více než 180 hnízdících. K nejvzácnějším druhům patří orel mořský. Organizace Birdlife International klasifikuje Třeboňsko jako **evropsky významné ptačí území** (IBA). Na základě toho zde byla později v centrální a severní části (s malým rozšířením za hranice CHKO na východě území - oblast Homolky a na severu - rybníky severně od Drahova) vyhlášena tzv. **ptačí oblast** v rámci soustavy evropských chráněných území Natura 2000.

Na území CHKO se nachází **4 národní přírodní rezervace** (Červené blato, Stará a Nová řeka, Velký a Malý Tisý, Žofinka), **2 národní přírodní památky** (Ruda, Vizír), **18 přírodních rezervací** (Bukové kopce, Dračice, Horní Lužnice, Horusická blata, Losí blato u Mirochova, Na Ivance, Olšina u Přesecky, Písečný přesyp u Vlkova, Rašeliniště Hovízna, Rašeliniště Pele, Rod, Ruda u Kojákovíc, Rybníky u Vitmanova, Staré jezero, Široké blato, V Luhu, Výtopa Rožmberka, Záblatské louky) a **8 přírodních památek** (Branské doubí, Hliníř, Kozí vršek, Kramářka, Lhota u Dynína, Pískovna u Dračice, Slepíčí vršek, Soví les).

17 lokalit bylo zařazeno mezi tzv. **evropsky významné lokality**: Cepská pískovna a okolí, Červené blato, Hliníř - Ponědrážka, Lomnický velký rybník, Lužnice a Nežárka, Malý Horusický rybník, Nadějská soustava, Písečný přesyp u Vlkova, Purkrabský rybník a Točník, Ruda, Široké blato, Štičí rybník, Třeboň, Třeboň - střed, Velký a Malý Tisý, Žofinka, Žofina Huť dle směrnice Rady Evropy o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Natura 2000).

Sít chráněných území soustavy Natura 2000 dnes zahrnuje zhruba **3/4 území CHKO**, a to proto, že ve velké části území se vyskytují evropské prioritní druhy (**orel mořský, vydra říční**) a evropsky významná stanoviště (**rašeliniště a rašelinné lesy**).

Z hlediska interpretace přírodních hodnot území je důležitá i ochrana vod, byť cele nespadá do kompetence orgánů ochrany přírody. Optimální podmínky pro akumulaci kvalitních podzemních vod (ve velkém rozsahu) vedly v roce 1981 k vyhlášení tzv. **chráněné oblasti přirozené akumulace vod (CHOPAV) Třeboňská pánev**. Hlavním důvodem bohatství povrchových i podzemních vod na Třeboňsku je geologická stavba Třeboňské pánve.

Poslání CHKO dle zřizovacího výnosu

Posláním, tedy dlouhodobým cílem CHKO, je „ochrana všech hodnot krajiny, jejího vzhledu a jejích typických znaků i přírodních zdrojů, vytváření vyváženého životního prostředí a podpora optimálního rozvoje zemědělské, lesnické, rybářské a těžební činnosti s cílem hospodárného využívání přírodních zdrojů. Prioritní význam mají zejména zdroje podzemních vod. K typickým znakům krajiny náleží zejména její povrchové utváření včetně vodních toků a ploch, klima krajiny, vegetační kryt a volně žijící živočišstvo, rozložení a využití lesního a zemědělského půdního fondu a ve vztahu k ní také rozmístění a urbanistická skladba sídlišť, kulturní a historické stavby a místní zástavba lidového rázu.“ *Zřizovací výnos ministerstva kultury ČSR ze dne 15.11.1979 č.j. 22737/79*

Předmět ochrany CHKO Třeboňsko (v současném pojetí):

Krajina v jižní a střední části Třeboňské pánve s typickým krajinným rázem, která plní přírodní funkce a obsahuje přírodní hodnoty: 1) přírodní i člověkem podmíněný reliéf, 2) přírodní, přírodě blízké a polopřirozené ekosystémy (společenstva) a 3) v nich se vyskytující zvláště chráněné, vzácné či regionálně významné druhy rostlin a živočichů.

Krajinný ráz společně tvoří:

- **harmonicky působící krajinný reliéf sníženin rybníční pánve a přiléhajících pahorkatin** vypovídající o unikátním dlouhodobém skloubení přírodních podmínek a lidské činnosti (tzv. „**třeboňské rybníkářské dědictví**“)
- **relativně málo urbanizovaná krajina** s charakteristickou strukturou osídlení, s **velkým počtem památkově chráněných objektů včetně světově uznávaných příkladů rybníčního stavitelství, památkových zón, sakrálních staveb a objektů lidové architektury.**

Zmíněné přírodní hodnoty lze konkrétněji popsat takto:

- **jedinečný, harmonicky působící reliéf krajiny (a její vodní režim)**, který byl dlouhodobě formován lidskou činností a zahrnuje **velké množství rybníků všech velikostních kategorií, jejich rozsáhlé soustavy, páteřní umělé vodní toky a hustou síť napájecích a odvodňovacích stok,**
- **přírodní říční nivy Nežárky a Lužnice** se systémem slepých ramen a tůní,
- další pestrá vodní a mokřadní společenstva včetně břehových porostů a rozsáhlých **rašeliníšť a slatinišť,**
- **geologické a geomorfologické jevy dokladující vývoj a strukturu Třeboňské pánve** (mimo jiné ve vazbě na vznik optimálních podmínek pro akumulaci kvalitních podzemních vod)
- jedinečná **společenstva vátých písků** a obdobná stanoviště vznikající samovolně po těžbě štěrkopísku,

- **rozsáhlé přírodě blízké lesy** (společenstva blatkových a rašelinných borů, podmáčených olšin, měkkých a tvrdých luhů a jedlových a borových doubrav)
- druhově pestré louky a pastviny,
- místa s bohatým zastoupením dřevin rostoucích mimo les (např. hrázové porosty),
- **zvláště chráněné a vzácné druhy vodních a mokřadních rostlin** - doklad jedinečného druhového bohatství,
- **zvláště chráněné a vzácné druhy bezobratlých živočichů** (např. **brouci vázaní na mrtvé a rozkládající se dřevo, vážky, motýli**) a obratlovců (**ryby, obojživelníci, plazi, ptáci – zejména vodní**) a savci (např. **vydra říční**) - doklad jedinečného druhové bohatství,
- přírodní stanoviště a druhy významné pro soustavu chráněných území evropského významu (tzv. Natura 2000)

(zdroj: www.nature.cz, Česká geologická služba, *Plán péče o CHKO Třeboňsko 2018 - 2027*)

Zdroje interpretace

Cílem není popis veškerých zdrojů interpretace na území CHKO, ale těch nejdůležitějších, jedinečných, zvláště dobře využitelných pro oslovení návštěvníků a interpretaci jedinečných hodnot území.

Krajina

- charakteristická rovinatá krajina s lesy a rybníky
  - **rozhledny a výhledová místa, odkud je vidět větší část území:** *Dunajovická hora, rozhledna Rýdův kopec (poblíž Děbolína u Jindřichova Hradce), věž staré radnice v Třeboni, Lutová (od kostela v obci směr Z), Chlum (od kostela směr JV), výhledy ze silniček v JZ části CHKO (úseky mezi obcemi: Mladošovice a Lišov, Lipnice a Kojákovice)*
  - **více zblízka - trasy naučných stezek:** *NS Kardašova Řečice, NS Mikuláše Rutharda, NS Okolo Třeboně*
- místa s dochovaným typickým krajinným rázem s tradičními statky
  - **vesnice SZ část CHKO – ze Záblatí směr Lhota, Bošilec, Ponědrážka; J část – silnice ze Suchdola přes Bor**
  - **jednotlivé stavby Vitorazsko – oblast Hrdlořezy, Trpnouze**
- barevný podzim na hrázích rybníků *kdekoliv u rybníků (mimo sezónu je menší ruch, tolik nevádí ani jinak v sezóně exponovaná místa - např. hráz Rožmberka, a dále záměrně z hlediska AOPK ČR méně propagovaná Nadějská soustava)*
- „krajina vyder a orlů mořských“ (vlajkové, mezinárodně významné druhy vázané na mokřady) *orly návštěvník uvidí v letu, při velkém štěstí zahlédne na hrázích vydru, příležitostně jsou to vzácní hosté v záchranné stanici v Třeboni, jinak běžně v ZOO v Českých Budějovicích*

Geologie a geomorfologie

- Třeboňská pánev a její geologický vývoj *geologicky významné lokality ČGS*
- památky na doby ledové a vývoj v době poledové (štěrkopískové říční terasy, pískové přesypy, rašeliniště – dnešní typické biotopy Třeboňska) *NS Veselské pískovny, PR Vlkovský přesyp, NS v NPR Červené blato*
- geomorfologické jevy a přírodní dynamika řeky – erozní a akumulační jevy, meandry, říční terasy... *(Horní Lužnice – most na Halámkách, meandry jsou vidět při sjíždění řeky, dále cedule u vodáckého tábora v Suchdole, u rezervace Na Ivance, cedule na Rozvodí)*
- skalní výchozy a příklady zvětrávání žul (viklany, skalní hříby, skalní mísy....) *pouze omezeně s průvodcem*
- nerostné suroviny a jejich ložiska (štěrkopísky, živec, keramické jíly) a jejich využití *pískovny s průvodcem SCHKO, NS Veselské pískovny, cedule v dobývacím prostoru Cep II, keramické jíly v lokalitě Klikov – pouze po domluvě s hrnčíři, s průvodcem SCHKO*
- ukázky přírodě blízké (ekologické) obnovy území po těžbě *dobývací prostory Cep I, Cep II, pískovna Cep, PP Pískovna u Dračice*

Voda

- **Lužnice jako říční osa /páteř území a zdroj vody pro rybníky; další přírodní toky (Dračice – jediný dravý tok v CHKO, Koštěnický potok – základ soustavy rybníků na východě) Dračice – od mostku s cedulí PR Dračice po levém břehu po proudu do Františkova; K. potok – výpust z Hejtmanu, park u zámku v Chlumu u Třeboně**

- **říční nivy** – jejich úloha v krajině, proč jsou důležité, zadržování povodní, poučení z povodní v roce 2002 (Horní Lužnice, Stará a Nová řeka) *DP Třeboňska (vodní prvek, výklad), příležitostné přednášky*
- **rybníky a rybníční soustavy** – jejich historický vývoj a význam dříve a nyní *Dům Štěpánka Netolického, částečně DP Třeboňska, příležitostné přednášky, NS Rožmberk, NS Okolo Světa*
- **rybníky – příklad ekologických změn a předmět vědeckého zájmu** (změny související s množstvím živin, dopady na kvalitu vody a zdraví) *cedule u PR Rod, u Staňkova zatím cedule není, ale kvalita vody se tam v posledních letech viditelně zhoršuje již velmi záhy po zahájení sezóny*
- **umělé vodní toky** (Nová řeka, Zlatá stoka, napájecí a odvodňovací stoky) *teorie a historie: Dům Štěpánka Netolického; terén - Zlatá stoka: cedule u Pilaře, podél vede začátek Stezky zdraví Třeboň Hrádeček, kousek NS Velký Lomnický, červená turistická od jatek v Třeboni po Rožmberk, žlutá turistická ze Záblatí, úsek cca mezi Ponědrážkou a Horusickým rybníkem, v obci - Majdalena, Třeboň*
- **bohatství podzemních vod Třeboňské pánve**, chráněná oblast přirozené akumulace vod a její využívání *příležitostné přednášky, stáčírny (podniky) jsou vidět pouze zvenku – Byňov (Dobrá voda), Horusice (Fontea)*
- **různé typy mokřadů** (rašeliniště, slatiniště, vlhké louky, nivní mokřady – slepá říční ramena a tůň, lužní lesy, rybníky s litorálními porosty) – čím jsou tyto typické třeboňské biotopy zajímavé a v dnešní době důležité *NS Červené blato, Losí blato jen v rámci exkurze a terénních programů s pracovníkem SCHKO, trasy podél vlhkých luk mezi Třeboní a rybníkem Rožmberk, Stezka zdraví Třeboň Hrádeček, NS Okolo Světa – louky na severním okraji rybníka Svět, slepá ramena Měruše/ Vlkov*

Les a dřeviny rostoucí mimo les

- **rozsáhlé souvislé lesní celky** bez fragmentace, které v rovinatých územích jinak nejsou obvyklé (vazba na typy a přirozenou úrodnost půd) z *výhledových míst viz Krajina*
- **rozmanitost lesních stanovišť** – blatkové a rašelinné bory, podmáčené smrčiny, podmáčené olšiny, měkké a tvrdé luhy, jedlové a borové doubravy *NS Červené blato, Rozvodí (v rámci exkurze), PP Branské doubí, NS Okolo Světa, NS Kardašova Řečice, Jemčinské polesí*
- **hospodářské porosty borovice lesní třeboňské úsek borového lesa na trase NS Okolo Světa za pilou u Spolského mlýna, les v PP Soví les**
- **množství rozptýlené zeleně v krajině** a její role v krajinném rázu *remízky na Chlumecku*
- **hrázové porosty rybníků** tvořené převážně dubem letním – historie jejich vzniku, estetická, krajinářská a ekologická hodnota *NS Okolo Třeboně, NS Rožmberk, NS Mikuláše Rutharda*
- **památné a jinak význačné stromy** (solitéry, aleje, příběhy) *hráze velkých rybníků a aleje na značených trasách, Stezka zdraví Hrádeček, PP Branské doubí, Krčínův dub, Dub Emmy Destinové*

Flóra a vegetace

- **hlavní typy přírodních stanovišť** s důrazem na „naturové“, typické pro Třeboňsko *DP Třeboňska, rašeliniště – NS Červené blato, rybníky – NS Velký Lomnický, písky – NS Veselské pískovny, les – NS Kardašova Řečice*
- **rozmanitost vodních rostlin** (plovoucí, ponořené...) *veřejnosti přístupná sbírka v Botanickém ústavu v Třeboni*

- rostliny obnažených den rybníků *sbírka v Botanickém ústavu*
- **rostliny rašelišť, slatinišť a dalších druhů mokřadů** – bohatství druhů a jejich role v kontextu stanoviště *sbírka v Botanickém ústavu, NS Červené blato*
- **druhy vátých písků, suchých výslunných stanovišť a druhy pískoven** *Veselské pískovny, PR Písečný přesyp u Vlkova*
- výjimečné druhy (kriticky a silně ohrožené, endemické, relikty) *běžně návštěvník uvidí jen mokřadní druhy, které jsou shromážděny i ve sbírce v Botanickém ústavu*
- tradičně hospodářsky využívané druhy (vrby, rákos, orobínek, lesní plody) *NS Cesta kolem Světa*

Fauna

- **Druhy, které byly důvodem vyhlášení Ptačí oblasti Třeboňsko** (19 druhů ptáků, zejména druhy rybníků a lesů) *Břilické rybníky, pozorovatelná na NS Velký Lomnický*
- Mimořádně významné (vlajkové) druhy ptáků (orel mořský, čáp černý) *lávka na Lásce (vhodné pouze pro menší skupiny), DP Třeboňsko*
- Typické a všudypřítomné druhy (husy, kachny, volavky, rackové, šplhavci) *podél značených tras v celé CHKO*
- Migrující druhy shromážděné ve velkých počtech (shromaždiště, zimoviště) jako doklad mezinárodního významu území Třeboňsko *Horusický rybník na podzim (září)*
- Jiné ptačí druhy typické pro Třeboňsko (hohol severní, břehule říční) *hohol – budky na hrázích, břehule – v pískovnách, nezůstávají na jednom místě: obojí pouze s průvodcem*
- **vydra říční** jako vlajkový druh dokládající mezinárodní význam zdejších mokřadů *příležitostně Záchraná stanice hendikepovaných živočichů v Třeboni, vydra ve výběhu běžně k vidění v ZOO České Budějovice*
- atraktivní druhy s občasným výskytem (los evropský, rys, vlk, bobr evropský) *v rámci specializovaného výkladu a terénních programů pro školy, FB, DP Třeboňsko*
- **ryby** (volně žijící X chov ryb, invazní nepůvodní druhy...) *sádky jsou vidět v Třeboni z hráze Světa*
- obojživelníci a plazi, jejich přirozené prostředí a význam *zvuky žab jsou v celém území slyšet dobře na jaře, tůně v pískovnách, DP Třeboňsko, NS Červené blato*
- **bezobratlí – např. druhy brouků vázaných na mrtvé a rozkládající se dřevo** (tesařík obrovský, páchník hnědý) *staré stromy na hrázích, Stezka zdraví Třeboň Hrádeček, vážky PP Pískovna u Dračice, motýli (bělopásek tavolníkový, motýli rašelišť – glaciální relikty) jen v rámci příležitostných exkurzí pro veřejnost a terénních programů pro školy*

Historie, památky, architektura

- důkazy osídlení střední doby kamenné, tj. dlouhodobé přítomnosti člověka (*jezero Švarcenberk*) *zatím pouze příležitostné přednášky*
- období kolonizace a základních úprav přírodních poměrů močálovitě krajiny *zatím pouze příležitostné přednášky*
- zlatý věk zakládání rybníků, hlavní představitelé (Štěpánek Netolický, Mikuláš Ruthard z Malešova, Jakub Krčín z Jelčan) a velká díla renesančního rybníčního stavitelství v terénu: *Zlatá stoka, Nová řeka, Svět, Opatovický, Rožmberk, Velký Tisý, Záblatý, Bošilecký, Dvořiště, Horusický aj.; NS Rožmberk; expozice: Dům Štěpánka Netolického, částečně DP Třeboňsko*
- význam rodů Rožmberků a Schwarzenbergů a jejich úpravy krajiny *prohlídka zámek Třeboň*

- Městská památková rezervace Třeboň a další významná sídla
- lidová architektura a vesnické památkové zóny (*Lutová, Žíteč, Pístina, Ponědrážka, Bošilec aj.*)
- zámky (*Třeboň, Stráž nad Nežárkou*), zámecké parky (*Třeboň, Stráž nad Nežárkou, Jemčina, Chlum u Třeboně*)
- sakrální památky – kostely, boží muka, křížové cesty (*Třeboň, Lomnice nad Lužnicí, Chlum u Třeboně, Lutová, Novosedly nad Nežárkou, Bošilec, Dunajovická hora...*)
- společná historie území a vazba na rakouské Vitorazsko (Gmünd, Weitra, Schrems, Litschau) *NS Paměti Vitorazska*
- dráha císaře Františka Josefa I., stavba přes území CHKO *zatím není zpracováno*

Specifické profese a odvětví místní ekonomiky

- Rybářství – rybníkářství (stavby, tradice, výlovy, sádky, gastronomie)
- Lázeňství (Třeboň)
- Lesní hospodářství
- Zemědělství za Schwarzenbergů a v současnosti
- Těžba štěrkopísku a rašeliny
- Pivovarnictví (Třeboň)
- Státní oblastní archiv Třeboň
- Pracoviště Akademie věd ČR v Třeboni (Botanický ústav, Mikrobiologický ústav)
- Zaniklá odvětví (sklářství, těžba železné rudy a železárny, hrnčířství, výroba kolomazi, kroje zdobené rybími šupinami aj.)

Osobnosti se vztahem k Třeboňsku, krásná literatura, výtvarníci...

- Osobnosti (Josef Šusta, Ema Destinová, František Hrubín, Jan Kojan...)
- Literatura (Ladislav Stehlík, Antonín Sova, Jaroslav Seifert, František Hrubín, Miroslav Hule...)

Historický vývoj území

Velmi stručně, které skutečnosti jsou důležité z pohledu interpretace, tj. jsou pro území charakteristické, jedinečné či představují potenciál pro komunikaci, tak aby bylo možné vytvářet realistický obraz území

S historií Třeboňska jsou nerozlučně spjaty dva významné šlechtické rody: **Rožmberkové** (14. – 17. století) a **Schwarzenbergové** (17. století – 2. světová válka).

Přírodní charakter území Třeboňska byl odlišný od zbytku jihočeského regionu - **bažinatá území se zde střídala s těžko prostupnými pralesy**. Krajina proto zůstala až do **hlubokého středověku nehostinná** a osídlení se začalo více rozvíjet teprve s postupnou kultivací zemědělské půdy koncem 12. století. Někteří němečtí osadníci tehdy překročili hranice Čech a zakládali vesnice. Příkladem jsou kolonizační aktivity kláštera Zwettl (Světlá) v české části Vitorazska. Zatímco vyšší polohy byly využívány zemědělsky, samotné **dno Třeboňské pánve zůstalo řídcem osídleno dodnes**.

Močálovitý terén v oblasti Třeboňska **ztěžoval další kolonizaci**, která zde díky tomu **proběhla později než v jiných částech regionu (cca 13. a 14. stol.)**. Některá **místa v jihovýchodní části** Třeboňska zůstala bez osídlení kvůli neproniknutelnému hraničnímu hvozdu. Kácení a žďáření jej zpřístupnilo až mnohem později (cca **v 18. stol.**).

Lidé se na Třeboňsku **usazovali již dříve**. V souvislosti s pravěkým osídlením je však Třeboňsko považováno za okrajovou oblast. Známa je pouze **lužnická vodní cesta**, která je doložena drobnými nálezy. Paleobotanický a archeologický výzkum dále potvrdil přítomnost mimořádně hustého **osídlení v těsném okolí bývalého jezera Švarcenberk**, v období mezi cca 8 000 a 4 500 let př. n. l.

Ve **středověku a novověku** se z krajiny plné neprostupných lesů, močálů a rašelinišť postupně stává **krajina rybníků, kterou návštěvníci obdivují dodnes**, označovaná poetickými názvy jako např. **krajina vodních zrcadel, krajina dvojího nebe, vodní země**. První velké rybníky jsou zmiňovány již v době Karla IV. V průběhu cca **300 let** vzniklo (a v některých případech později zaniklo) více než **500 rybníků**, které dnes tvoří **16 rybníčních soustav** v povodí Lužnice a Nežárky. Zlatý věk rybníkářství končí na přelomu 16. a 17. století. Vrcholná éra rybníkářství je spojena se jmény rybníkářů **Štěpánka Netolického, Mikuláše Rutharda** z Malešova a **Jakuba Krčina** z Jelčan a Sedlčan.

Budováním rybníků se **odvodnila dosud nevyužitelná půda**, na které **mohly vniknout pole, louky i místa pro výstavbu sídel**. Rybníční **hráze umožnily průchod** skrze močálovité, do té doby těžko prostupné úseky území. V tomto období vzniká množství samot na místech mezi rybníky a kanály, které poddaní dostávali za zabranou půdu a zrušené statky, jež musely ustoupit vodním dílům.

V 18. a 19. století **v krajině Třeboňska přibýly** nové kostely a fary, císařské silnice, které byly lemovány alejemi i zámecké areály s parkovými krajinářskými úpravami. Významnou stavbou byla železniční trať Veselí nad Lužnicí – České Velenice, součást Dráhy císaře Františka Josefa (otevřena 1871). Ve 20. století přibývají školy a hospody jako samostatný druh staveb. V 2. polovině 20. století v souvislosti se zajišťováním „bezpečnosti státu“ byly v lesích v blízkosti hranice s Rakouskem vystavěny kasárna, střelnice a byty pro důstojníky pohraniční stráže. Po roce 1989 přibýly u hraničního přechodu u Českých Velenic (za hranicí CHKO) rozsáhlé průmyslové a logistické areály. Příhraniční **Vitorazsko**, kde je vidět historický německý vliv (stavby, dvojjazyčná kultura) bylo původně součástí Českého knížectví a později království, od roku 1278 patřilo k Dolním Rakousům, část území byla znova připojena k Československu v roce 1920.

(zdroj: Plán péče o CHKO Třeboňsko 2018 – 2027, DP Třeboňska)

Zájmy a zájmové skupiny v území

kteřé zájmové skupiny v území působí a jaké zájmy důležité z pohledu interpretace jeho hodnot mají společně a kde se jejich zájmy naopak liší (především ve vztahu k zájmům AOPK ČR)

V souvislosti s interpretací a prací s návštěvníky lze zájmy v území obecně rozdělit do 3 základních skupin. Jsou to skupiny správců území, hospodářských subjektů a subjektů zapojených do využití území pro potřeby cestovního ruchu. **Tyto skupiny mají společný základní zájem na zachování hodnot území, k tomu však přistupují i další zájmy.**

Klíčové zájmové skupiny v CHKO (a BR) Třeboňsko:

Skupina A: Správci území, kteří pečují o přírodní zdroje

Tato skupina pečuje o ochranu přírodních zdrojů v oblasti, její zájem se soustředí na dlouhodobé zajištění příznivého stavu těchto zdrojů. Jsou to především:

AOPK ČR

- Na území CHKO Třeboňsko **výkon státní správy ochrany přírody** vykonává Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Regionální pracoviště Jižní Čechy – Správa CHKO Třeboňsko, která je zároveň **odbornou organizací ochrany přírody** (viz zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb.).
- **Deklarovaný zájem:** zachovat předměty ochrany, předcházet konfliktům mezi zájmy ochrany přírody a krajiny a jejím využíváním ostatními subjekty a **usilovat o pozitivní vnímání ochrany přírody veřejností.**

Obce

- Obce dle zákona o obcích č. 128/2000 Sb. par. 2 (2) „**pečují o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem**“. Nedílnou součástí péče o potřeby svých občanů je nepochybně i **péče o kvalitní životní prostředí**. Ochrana přírody a krajiny je na území CHKO navíc i deklarovaným **veřejným zájmem**, který mají obce chránit (např. ZOPK č. 114/1992 Sb.).
- **Deklarovaný zájem:** v rámci péče o potřeby svých občanů **pečovat i o kvalitní životní prostředí.**

Jihočeský kraj

- K oblastem, které se přímo dotýkají přírody a krajiny a jsou v kompetenci krajů, patří například **ÚSES, protipovodňová opatření, ochrana zemědělského půdního fondu, lesy, vodní hospodářství, myslivost, či rybářství**. Podle zákona o krajích č. 129/2000 Sb. **Kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů** (par. 1 (4)).
- **Deklarovaný zájem:** najít rovnováhu mezi využíváním (především) **přírodních zdrojů a jejich zachováním.**

Správa povodí

- Dvěma nejvýznamnějšími toky na území CHKO jsou řeky Lužnice a Nežárka. **Povodí Vltavy s. p., závod Horní Vltava (České Budějovice)** se jako **správce** kromě jiného vyjadřuje k čerpání a vypouštění odpadních vod v území, **pečuje o koryta vodních toků**

a břehové porosty, připravuje a zajišťuje úpravy koryt vodních toků nebo řeší protipovodňovou ochranu.

- **Deklarovaný zájem:** zajistit optimální stav vodních toků a ploch z hlediska odtoku a zadržování vod.

Skupina B: Subjekty hospodařící s přírodními zdroji v území

Tato skupina **využívá a částečně obnovuje přírodní zdroje oblasti**. V některých případech však **dochází i k jejich poškození**. Hlavním zájmem (u státních subjektů i společenským zadáním) je **dlouhodobá hospodářská činnost s kladným ekonomickým výsledkem**. Skupina považuje za důležité **minimalizovat možné konflikty s návštěvníky regionu i s ochranou přírody**. Patří sem:

Lesní hospodáři

- Lesy zaujímají cca 50% plochy území CHKO, z toho zhruba 1/2 pozemků leží ve II. zóně CHKO. V rámci CHKO jsou rozmístěny nerovnoměrně. Ve střední, východní a jižní části vytváří rozsáhlé souvislé celky, na severozápadě CHKO je lesů méně a jsou rozptýleny v zemědělské krajině. Pro lesní hospodářství na Třeboňsku je charakteristické pěstování kvalitní borovice. Zvláštností jsou i poměrně rozsáhlé porosty borovice blatky, které jsou většinou zahrnuty ve stávajících MZCHÚ. **Struktura vlastníků lesa je pestrá, nicméně největším vlastníkem je stát (téměř 80%)**, v menší míře jsou to obce a města, právnické a soukromé osoby a církve. Největším lesním hospodářem v CHKO jsou **Lesy ČR, s. p. (LS Jindřichův Hradec, LS Třeboň, LS Nové Hradý)**.
- **Hlavní zájem: produkce při zachování mimoprodukčních funkcí lesa.** Hospodářskou činnost často komplikuje omezení vyplývající z plánu péče o CHKO i jednotlivá MZCHÚ a intenzivní rekreační využívání celého území (viz část Přehled návštěvnické infrastruktury – Cyklotrasy). Především LČR však programově v rámci celé ČR budují a udržují ve svých lesích návštěvnickou infrastrukturu a podporují cestovní ruch na svých pozemcích.

Zemědělství hospodáři

- Zemědělská půda na území CHKO Třeboňsko pokrývá asi 28% území (19 561 ha: orná půda 46%, trvalé travní porosty 53%, sady a zahrady 1%; do ekologického zemědělství je z toho zapsáno 4 928 ha, tj. zhruba 1/4). Větší rozlohy orné půdy s menším podílem luk a rozptýlené zeleně jsou v okrajových částech CHKO (severozápadně od Třeboně v okolí Lomnice nad Lužnicí, Dunajovic, Ponědraže, dále na jihu u Suchdola nad Lužnicí a na východě u Stráže nad Nežárkou). V jižní části CHKO jsou zemědělské plochy využívány převážně pastevně. Podle údajů uvedených v plánu péče je v CHKO **31 větších zemědělských subjektů a několik desítek menších hospodářů**. 76 subjektů je přihlášeno k režimu ekologického hospodaření, 31 je v přechodném období. **Struktura** těchto subjektů je **pestrá** – od velkých podniků navazujících na státní statky a JZD až po drobné zemědělce. Ti hospodaří sice na menších plochách, ale jsou z pohledu ochrany přírody, udržování krajiny a některých citlivých biotopů velmi významní.
- **Hlavní zájem: hospodařit bez omezování ze strany návštěvníků** a dlouhodobě dosahovat **co nejlepší ekonomických výsledků**. Zemědělství hospodáři proto mají **zájem na udržení úrodnosti půdy a omezení škodlivých činitelů**, které by mohly ohrozit úrodu. Část podnikatelů je zapojena i do cestovního ruchu, převážně v rámci agroturistiky a prodeje místních zemědělských výrobků.

Rybniční hospodáři

- Rybníky zaujímají 7 443 ha, což je cca 10% plochy CHKO. V současné době je jich zhruba 460 a 12 z nich má rozlohu nad 100 ha. Největším rybníkem je Rožmberk (658 ha), dále rybník Horusický (438 ha), Velký Tisý (313 ha), Záblatký (309 ha), Staňkovský rybník (272 ha) a Holná (244 ha). Rybníky tvoří 16 vodohospodářských soustav spádovaných z převážné většiny do povodí Lužnice a Nežárky.
- Rozhodujícím vlastníkem na území CHKO je akciová společnost **Rybářství Třeboň Hld.**, která hospodaří prostřednictvím **Rybářství Třeboň a.s.** Užívá cca 84% rozlohy všech rybníků v CHKO. Dalšími většími vlastníky jsou Rybářství Kardašova Řečice s.r.o., Rybářství Nové Hrady s.r.o., Město Třeboň a rodina Hofbauerova. **Vlastníci často na rybnících nehospodaří a dále je pronajímají** (např. město Třeboň pronajímá většinu svých rybníků Rybářství Třeboň a.s. nebo Rybářství Nové Hrady s.r.o.).
- **Hlavní zájem:** co **nejefektivnější hospodaření přinášející trvalý ekonomický zisk**. Hospodaření je omezeno ochrannými podmínkami, protože nejvýznamnější rybníky jsou zároveň MZCHÚ. V případě některých rybníků, jako je Svět, Hejtman, Staňkovský existuje navíc zájem ze strany cestovního ruchu, aby byla zajištěna **odpovídající kvalita vody, která by umožňovala vodní rekreaci**. Výlovy rybníků se již tradičně využívají při propagaci regionu jako produkt cestovního ruchu. V posledních letech se zvyšuje tlak na rozšíření využití vodních ploch pro aktivity v cestovním ruchu zejména v letní sezóně – např. pořádání koncertů, projekce apod.

Komerční vodohospodářské subjekty

- Na území CHKO, zejména v její západní a jihozápadní části, se nacházejí významné zásoby podzemních vod chráněné od roku 1981 v rámci CHOPAV Třeboňská pánev. Na území CHKO odebírají vodu tyto subjekty: SMO Bukovská voda, HBSW Dobrá voda, Městská Vodohospodářská s.r.o. (vodárna Kosky zásobující Třeboň), ČEVAK a.s. (vodní zdroj pro České Velenice), závod na výrobu nápojů Fontea a.s. Vodu čerpá i řada průmyslových a zemědělských subjektů, hotelů, penzionů a dalších rekreačních zařízení ve volné krajině bez možnosti napojení na vodovodní síť.
- **Hlavní zájem:** **zachovat kvalitu a vydatnost vodních zdrojů** a současně mít možnost co **nejvyššího odběru** pro vlastní potřebu nebo pro své zákazníky.

Komerční subjekty zabývající se těžbou surovin

- Na území CHKO probíhá těžba živcových surovin, šterkopísků a stavebního kamene. U stavebního kamene má omezený regionální význam, v případě živcových surovin a šterkopísků se jedná o nadregionálně významnou těžbu. Významným subjektem je Českomoravský šterk a.s. (pískovna Suchdol nad Lužnicí, Cep), LB Minerals s.r.o. (ložisko Halámky). Dle plánu péče se v posledních letech průmyslově těží i rašelina (Rašelina Soběslav a. s.). Drobná těžba pro léčebné účely (Lázně Třeboň) je pro ochranu přírody akceptovatelná. Problémem je nelegální těžba vltavínů (lokalita Dolní Hvozd v k. ú. Byňov).
- **Hlavní zájem:** co **nejefektivnější hospodaření přinášející ekonomický zisk**. V případě pískoven pak omezení možných rizik plynoucích z jejich nelegálního využívání pro rekreační účely

Skupina C: Subjekty navázané na cestovní ruch

Tato skupina využívá přírodní a kulturně-historické dědictví oblasti, aby přilákala návštěvníky a nabídla jim pozitivní zážitky a služby. Jejím hlavním zájmem je přilákat dostatečný počet návštěvníků a turistů a nabízet jim produkty, které jsou schopné konkurovat jiným srovnatelným destinacím.

Obce

- Dle zákona o obcích „**pečují o všestranný rozvoj svého území**“. Snaží se vytvářet podmínky pro ekonomický rozvoj na svém území. V turisticky populární oblasti jako je Třeboňsko, je logické, že některé obce jsou aktivně zapojeny do **podpory rozvoje cestovního ruchu**.
- **Hlavní zájem: vyvážený rozvoj**, který obci a občanům přinese **ekonomický prospěch**, a zároveň **nezhorší kvalitu života** v obci.

Destinační management

- Až do nedávné doby na území CHKO Třeboňsko neexistoval koordinovaný destinační management pro většinu území. V roce **2016 vznikla** na popud Národní centrály cestovního ruchu – Czechtourism a Jihočeského kraje (Jihočeská centrála cestovního ruchu) **oficiální turistická oblast** Třeboňsko a funkci destinačního managementu plní stejnojmenné sdružení: **Turistická oblast Třeboňsko, z.s.** K aktivním aktérům v řízení cestovního ruchu a destinačním managementu patří již tradičně Město Třeboň, subjekty provozující lázeňské služby a na části CHKO také Destinace Třeboňsko o.p.s. (portál www.trebonsko.cz).
- **Hlavní zájem: dlouhodobý rozvoj cestovního ruchu** v oblasti.

Provozovatelé služeb v cestovním ruchu

- Na území CHKO působí stovky drobných i větších provozovatelů služeb v cestovním ruchu. K největším patří např. Slatinné lázně Třeboň s.r.o. nebo Městys Chlum u Třeboně (provozovatel kempu Hejtman-jih).
- Jsou zcela nebo částečně závislí na příjmech z cestovního ruchu. Podílejí se na **vytváření a propagaci turistické nabídky** regionu, a tím **ovlivňují způsob prezentace regionu a utváření očekávání návštěvníků**.
- **Hlavní zájem: dlouhodobé využívání zdrojů**, které území CHKO nabízí, **pro uspokojení potřeb svých klientů** – návštěvníků regionu a vlastní ekonomický rozvoj.

Provozovatelé turistických cílů, včetně muzeí apod.

- K nejvýznamnějším patří Národní památkový ústav (státní zámek Třeboň, Schwarzenberská hrobka), Město Třeboň (Dům Štěpánka Netolického, Dům přírody Třeboňska).
- Jsou **zcela nebo do velké míry závislí na příjmech z cestovního ruchu** a významně se podílejí na **vytváření turistické nabídky** regionu. Tím **ovlivňují způsob prezentace regionu a utváření očekávání návštěvníků**.
- **Hlavní zájem: velký zájem na rozvoji cestovního ruchu**. Některé subjekty zároveň plní i jiné funkce (sbírkotvorné, dokumentační) a mají silný zájem na ochraně přírodních a kulturně-historických zdrojů oblasti.

Dílčí závěr

Z hlediska udržitelného rozvoje území a jeho interpretace je důležité, aby všechny tyto 3 klíčové skupiny mezi sebou dokázaly komunikovat, shodly se na nezbytnosti zachovat jedinečnost regionu a hledaly průnik svých zájmů a možnosti spolupráce.

Vzhledem k odlišným zájmům je logické, že mezi těmito skupinami vznikají v určitých otázkách i třetí plochy. Ty však mohou být důležitými tématy pro interpretaci a často návštěvníky zajímají, protože se jich přímo týkají:

1. **dopad intenzivního využívání části území cestovním ruchem** (vč. související dopravy) na přírodu a kvalitu života místních obyvatel **x** ochota ke změně, **možnosti regulace návštěvnosti regionu a omezování nových nabídek**, které návštěvnost dále zvyšují v nejzatíženějších lokalitách a částech roku
2. **dopady intenzivního rybníčního hospodaření na kvalitu vody a druhovou rozmanitost** v rybnících a jejich okolí **x** **možnosti šetrného rybníčního hospodaření a jeho vlivu na konkurenceschopnost a místní zaměstnanost**
3. **přeměna luk a pastvin na lesy, ornou půdu a stavební pozemky** **x** význam zachování **pestrosti nejcennějších částí krajiny**, mokřadů, trvalých travních porostů (luk a pastvin) a krajinné mozaiky pro kvalitu a atraktivitu prostředí
4. **jednostranná protipovodňová opatření** (budování přehrad, napřimování, rozšiřování a zpevňování říčních koryt apod.) **x** „**přírodě blízká**“ **pasivní protipovodňová opatření** (využívání retenčních kapacit přirozených říčních niv Lužnice a Nežárky, rybníčních soustav, vytěžených pískoven, nevytěžených rašelinišť v přírodě blízkém stavu, přirozených poldrů a dočasných rozlivů vod na zemědělských a lesních pozemcích ve volné krajině mimo osídlení)
5. **dopady jednostranného hospodaření v lesích**, škody způsobené zvěří a škůdci (kůrovec) **x** **možnosti vyváženého hospodaření v lese** přispívající k ochraně přírody v CHKO
6. **dopad intenzivního čerpání podzemních vodních zdrojů v dobách změny klimatu** **x** **zachování dostatku vody pro zdravý vývoj krajiny**

Stávající péče o území

Péče o území ze strany AOPK ČR; využívání různých způsobů interpretace a práce s návštěvníky, zpětná vazba od návštěvníků

AOPK ČR (prostřednictvím RP Jižní Čechy – Správy CHKO Třeboňsko) pečuje o území CHKO tím, že na něm **vykonává státní správu v oblasti ochrany přírody a krajiny, včetně zajištění praktické péče o území**. Je zároveň odbornou organizací ochrany přírody (viz zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb.). V rámci všech svých činností **komunikuje s odbornou i laickou veřejností** a reprezentuje zájmy ochrany přírody a udržitelného rozvoje regionu.

Komunikaci s veřejností a práci s návštěvníky CHKO a BR Třeboňsko však **Správa CHKO vnímá také jako důležitou samostatnou součást svého poslání a působení v regionu**. V různém rozsahu a různé kapacitě se proto komunikaci s veřejností věnují všichni zaměstnanci Správy CHKO. Spíše než neadresné oslovování veřejnosti se zde osvědčila **komunikace prostřednictvím konkrétních akcí, osobní kontakt a rozhovory s lidmi při řešení každodenních problémů a programy pro školy a pracovníky v cestovním ruchu**.

Na území CHKO Třeboňsko nefunguje Stráž přírody. Strážní služba prováděná dříve dobrovolnými strážci se neosvědčila. Na činnost profesionálních strážců nejsou v systemizaci AOPK ČR k dispozici služební místa a v rozpočtu nejsou ani potřebné finanční prostředky. 1 ze zaměstnanců je vždy formálně ustanoven strážcem a úkoly strážní služby plní i další pracovníci Správy CHKO v rámci své působnosti jako pověřené úřední osoby. Podle potřeby spolupracují s dalšími kontrolními orgány (Policie ČR, lesní stráž, rybářská stráž).

Práce s veřejností

V CHKO a BR Třeboňsko zahrnuje práce s veřejností 3 hlavní oblasti:

- práce s místním obyvatelstvem
- práce s dětmi a mládeží v regionu
- **práce s návštěvníkem** (tuzemským i zahraničním)

Hlavní cílové skupiny a formy komunikace s nimi:

Místní obyvatelé

Pracovníci AOPK ČR (a RP JČ i Správy CHKO) této skupině **poskytují informace prostřednictvím webu CHKO, Facebooku a letáčků** zaměřených na určitou problematiku (např. Stavby a krajinný ráz v CHKO). Zaměstnanci Správy CHKO se s místními obyvateli **osobně** setkávají při běžném kontaktu v terénu, v rámci jednání, tematických průvodcovaných exkurzí (ornitologické, botanické) nebo akcí.

Školní děti a mládež v regionu + pedagogové

Hlavní aktivitou je **pobytový kurz na terénní stanici Hajnice** lektorovaný pracovníkem Správy CHKO. V současné době (rok 2018) je pro Správu CHKO Třeboňsko velkou výhodou práce RNDr. Markéty Drábkové (ekologická výchova a osvěta, spolupráce se školami a veřejností, Dům přírody Třeboňska), která působí zároveň jako středoškolský pedagog na gymnáziu v Třeboni. Vzhledem k její možnosti soustavné, dlouhodobé práce se studenty i pedagogy, **Správa CHKO dokáže momentálně nabídnout nadstandardní servis školám i pedagogům, dlouhodobě aktivně a fundovaně komunikovat aktuální praktické problémy ochrany přírody a krajiny této cílové skupině a získávat od nich potřebnou zpětnou vazbu pro přípravu dalších komunikačních aktivit**.

Za standardní situace bez personálního propojení s místním gymnáziem se tato možnost omezí a je nereálné očekávat výsledek s podobně velkým dosahem v celém regionu. Správa CHKO je si této výhody v rámci komunikace s veřejností vědoma a dokáže ji efektivně využít.

Turisté a rekreanti + pracovníci v cestovním ruchu

Služby AOPK ČR pro koncového návštěvníka zahrnují **provoz, přípravu a konzultaci přípravy naučných stezek a různého druhu informačních tabulí**, a dále přípravu **informačních materiálů**. **Těžiště práce s touto skupinou je nicméně přesunuto na návštěvnické středisko CHKO, tj. Dům přírody Třeboňska** a na jeho provozovatele – Odbor kultury a cestovního ruchu Města Třeboně, s nímž AOPK ČR (Správa CHKO Třeboňsko) úzce spolupracuje. **Správa CHKO ve spolupráci s Domem přírody pořádá pro pracovníky v cestovním ruchu odborná školení a terénní exkurze**, které jim pomáhají pochopit problematiku ochrany přírody a krajiny v turisticky velmi populárním (a zatíženém) regionu a způsob, jakým stávající propagace regionu ovlivňuje očekávání návštěvníka a jeho chování v území.

(podrobněji viz Plán péče o CHKO Třeboňsko 2018–2027)

Spolupráce s partnery

Hlavními partnery Správy CHKO Třeboňsko v oblasti **EVVO** (environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty) jsou:

- Město Třeboň – odbor kultury a cestovního ruchu (provozovatel návštěvnického střediska CHKO, tzv. Domu přírody Třeboňska a Domu Štěpánka Netolického – Centra třeboňského rybníkářského dědictví v Třeboni) a odbor životního prostředí,
- Český nadační fond pro vydru (provozuje Záchranou stanici pro hendikepované živočichy v Třeboni),
- informační a kulturní střediska v ostatních obcích CHKO Třeboňsko,
- pracoviště Akademie věd ČR v Třeboni (Botanický ústav – provozuje Sbírkou vodních a mokřadních rostlin v Třeboni, Mikrobiologický ústav)
- Calla – sdružení pro záchranu prostředí,
- Beleco z. s.,
- základní organizace ČSOP Třeboň,
- základní a střední školy v regionu,
- vysoké školy (zejména Jihočeská univerzita).

Důležitými partnery v oblasti **práce s návštěvníky** a v cestovním ruchu jsou:

- **Město Třeboň – odbor kultury a cestovního ruchu** (provozovatel **TIC v Třeboni, Domu přírody Třeboňska**, významný vydavatel propagačních materiálů a aktér v oblasti místního destinačního managementu pro Třeboň a okolí), **částečně odbor životního prostředí**
- nově vzniklá **Turistická oblast Třeboňsko** zastoupená Turistickou oblastí Třeboňsko, z.s. (koordinátor cestovního ruchu v území TO Třeboňsko, destinační management navázaný na krajskou strukturu Jihočeské centrály cestovního ruchu) a Destinace Třeboňsko o.p.s. (provozovatel portálu www.trebonsko.cz)
- **informační a kulturní střediska dalších obcí v CHKO** (příprava a distribuce tiskovin, informací),
- **provozovatelé penzionů a zemědělských farem** (distribuce tiskovin, možnost zaparkování při nástupu na naučné stezky, směřování k návštěvnické infrastruktuře)

- **další poskytovatelé služeb v cestovním ruchu** jako jsou provozovatelé památek, muzeí, provozovatelé kempů a restaurací, zařízení v okolí přírodních koupališť apod. (směrování návštěvníků, propagace cílů)
- **vlastníci návštěvníky využívaných pozemků a hospodáři** jako LČR, Rybářství Třeboň apod. (směrování návštěvníků, propagace cílů, komunikace limitů území)
- **vydavatelé map** KČT, SHOCart a další (co v mapách bude a co ne, tj. směrování návštěvníků a komunikace limitů území)
- **Policie ČR, městská policie, lesní stráž, rybářská stráž** (usměrnění chování návštěvníků území)

Dílčí závěr

AOPK ČR, RP Jižní Čechy - Správa CHKO Třeboňsko o území pečuje jako **správce** a všichni její pracovníci se v různém rozsahu a kapacitě věnují **přímé komunikaci s veřejností** a spolupráci s partnery, což je **časově i metodicky náročné**. Velkou výhodou je současné personální provázání s gymnáziem v Třeboni a těsná spolupráce s Domem přírody.

Je předpoklad, že množství práce, které je potřeba k zajištění efektivní komunikace a práci s veřejností a usměrňování návštěvníků v CHKO dlouhodobě poroste. Je potřeba mít k dispozici příslušnou personální kapacitu. **Stávající personální kapacita je 0,5 úvazku** (RNDr. Markéta Drábková). Zaměstnanci DP v současné době nejsou zaměstnanci AOPK ČR. Jejich kapacita, odborná způsobilost a rozsah činností závisí na provozovateli DP (Město Třeboň) a smluvním ošetření vztahu mezi AOPK ČR a provozovatelem.

Komunikace s veřejností a spolupráce s partnerskými organizacemi je **důležitá nejen v již tradiční oblasti ekologické výchovy, osvěty a výzkumu**. Práce s návštěvníky se stala **nedílnou součástí praktické péče o CHKO**.

Spolupráce s partnery je **zásadní zvláště při vytváření obrazu území**, který bude více zohledňovat limity návštěvnosti a vhodnou prezentaci přírodních a kulturně-historických hodnot území. Důležitými strategickými partnery v tomto směru jsou: **nově vzniklý destinační management** (Turistická oblast Třeboňsko, z.s.), **Jihočeská centrála cestovního ruchu, Destinace Třeboňsko o.p.s., vlastníci pozemků a hospodáři** (lesy, rybníky, těžební prostory), **obce, poskytovatelé služeb v cestovním ruchu** včetně NPÚ, **vydavatelé turistických a cykloturistických map, i tradiční partneři – Město Třeboň** (odborní kultury a cestovního ruchu a životního prostředí), **Dům přírody Třeboňsko a informační centra dalších obcí v regionu**. Pro zachování odborné úrovně obsahu interpretace (využití výstupů výzkumu při komunikaci) je i nadále **zásadní spolupráce s akademickým sektorem a výzkumnými institucemi**.

CHKO nemá momentálně k dispozici terénní strážní službu. Vzhledem k rozsáhlosti území a jeho vysoké návštěvnosti je chyba, že nemůže tento nástroj osvěty a usměrňování návštěvníků efektivně využívat. **Dlouhodobě chybí kapacita k lepšímu monitorování problematických situací, kdy dochází k porušování zákona 114 a pravidel chování v CHKO v terénu, k jejich následné administraci a řešení ve spolupráci s kompetentními orgány**. **Chybí také kapacita k tomu, aby bylo možné zavést na konfliktních místech jiná opatření než postihy** (např. monitorování situace a osvěta prostřednictvím strážce, který v problematickém místě v určitou dobu v sezóně poskytuje výklad formou toulavé interpretace).

Analýza návštěvnosti

Vývoj návštěvnosti

Jak se dlouhodobě vyvíjí návštěvnost regionu, které jsou nejnavštěvovanější objekty a části roku, jaký lze očekávat trend do budoucna

Území CHKO Třeboňsko je součástí turistického regionu (TR) **Jižní Čechy** a turistické oblasti (TO) Třeboňsko, která je jednou z 11 oficiálních turistických oblastí certifikovaných Jihočeskou centrálou cestovního ruchu.

Území CHKO je dobře dostupné autem, a větší část i hromadnou dopravou. Pro více než 1,5 milionu obyvatel ČR (Praha, České Budějovice, Jihlava) a Rakouska (Líncec) je Třeboň dostupná během 1,5 hodiny.

Území CHKO Třeboňsko patří k tradičním a oblíbeným turistickým oblastem s vysokou návštěvností zejména během letní sezóny. Jsou oblíbené mezi návštěvníky, kteří se rádi pohybují v přírodě (pěšky, na kole), lázeňskými hosty i návštěvníky památek a kulturních akcí.

Údaje o počtu návštěvníků shromažďují na území CHKO a v jeho nejbližším okolí různé instituce, jako jsou prohlídkové objekty, muzea, turistická informační centra, provozovatelé turistické infrastruktury a AOPK ČR. Přehled dostupných údajů o vybraných turistických cílech uvádí Tabulka 1.

Tabulka 1: Přehled dostupných údajů o návštěvnosti vybraných turistických cílů

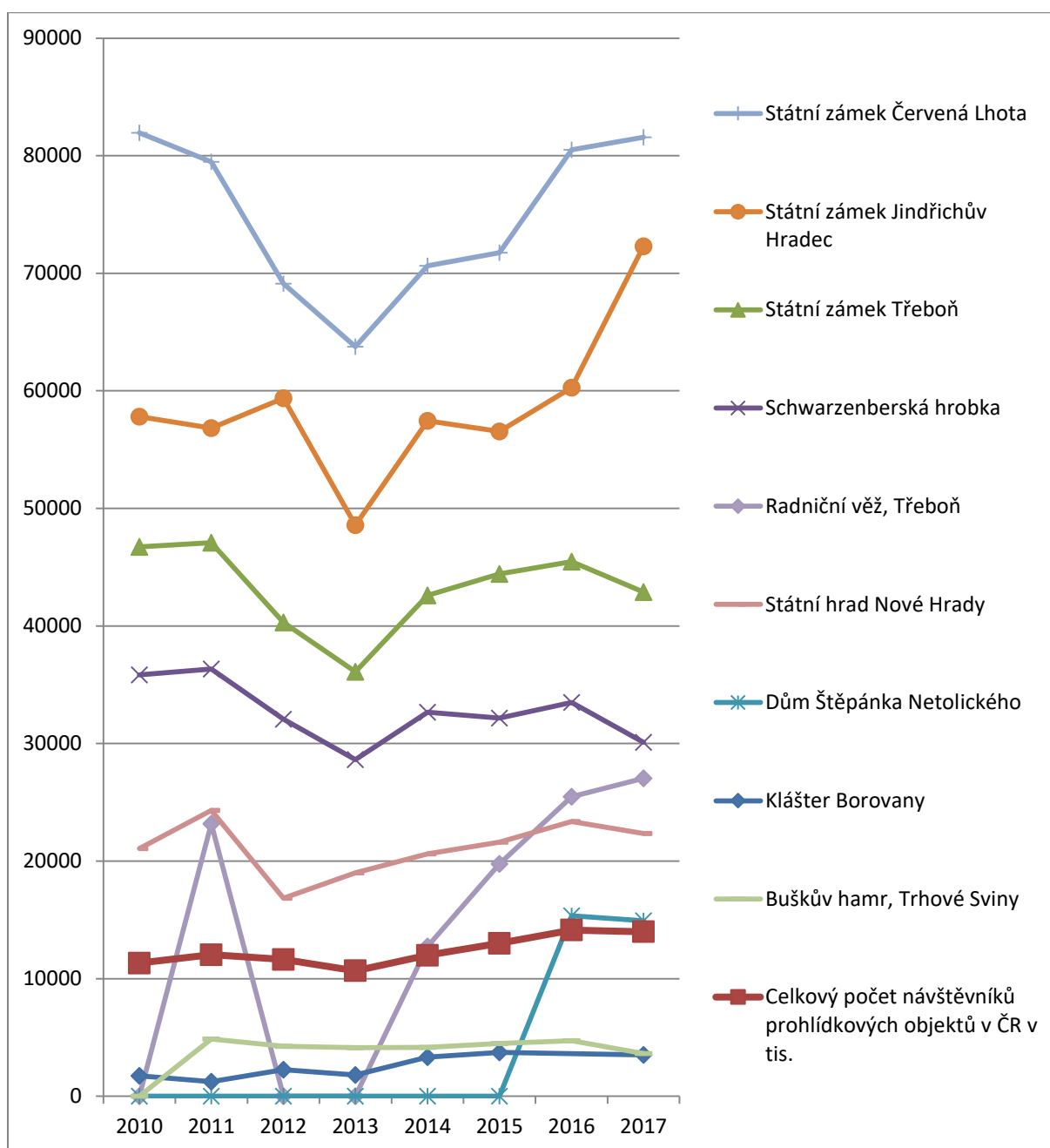
Instituce	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Státní zámek Třeboň	46 722	47 080	40 304	36 095	42 599	44 418	45 478	42 880
Schwarzenberská hrobka	35 851	36 343	32 064	28 635	32 674	32 164	33 489	30 107
Radniční věž, Třeboň	x	23 188	x	x	12 741	19 762	25 483	27 042
Dům Štěpánka Netolického							15 354	14 919
Dům přírody Třeboňska	8 658	5 020	5 039	4 743	9 750	9 250	10 532	11 590
Státní zámek Jindřichův Hradec	57 800	56 843	59 379	48 588	57 450	56 560	60 268	72 302
Státní zámek Červená Lhota	81 950	79 495	69 114	63 751	70 627	71 740	80 495	81 567
Státní hrad Nové Hrady	21 055	24 319	16 838	19 010	20 605	21 621	23 373	22 348
Buškův hamr, Trhové Sviny	x	4 875	4 248	4 125	4 164	4 482	4 721	3 643
Klášter Borovany	1 726	1 226	2 248	1 813	3 313	3 724	x	3 510
Srovnání - celkový počet návštěvníků prohlídkových objektů v celé ČR	11,33 milionu	12,03 milionu	11,63 milionu	10,67 milionu	11,99 milionu	13,00 milionu	14,14 milionu	13,99 milionu

x informace se nepodařilo zjistit

Zdroj: Nipos, Město Třeboň, Ročenka 2016 Třeboň

Dlouhodobý trend vývoje návštěvnosti zachycuje následující Graf 1. Z něho je patrné, že zatímco celkový počet návštěvníků prohlídkových objektů v ČR i některých významných turistických cílů v okolí CHKO (např. Státní zámek Jindřichův Hradec) dlouhodobě mírně roste, návštěvnost hlavních návštěvnických objektů na Třeboňsku dlouhodobě stagnuje (státní zámek Třeboň) nebo klesá (Schwarzenberská hrobka). Nárůst návštěvnosti v posledních letech zaznamenala pouze Radniční věž. Z těchto omezených údajů, které se vztahují především k Třeboni, centru turistiky v CHKO, ale nelze usuzovat, že by stagnovala nebo klesala celková návštěvnost CHKO. O tom svědčí údaje získané během monitoringu návštěvnosti na pěti lokalitách v terénu.

Graf 1: Trend vývoje návštěvnosti vybraných turistických cílů

V srpnu 2014 bylo zahájeno automatické sčítání návštěvníků organizované AOPK ČR na 5 lokalitách v CHKO:

- Červené blato
- Lužnice jih – Rozvodí
- Lužnice Pilař
- Lužnice sever – Novořecká hráz
- Lužnice V-Z – Dlouhý most

Lokality viz Mapa 1, zjištěná data shrnuje Tabulka 2 a Graf 2.

Mapa 1: Lokality vybrané pro sledování návštěvnosti

Tabulka 2: Návštěvnost vybraných lokalit v období srpen 2014 – červen 2017

Lokalita	2014 *	2015	2016	2017 **	Pozn
Červené blato	3 043	10 728	13 863	4 815	pěší
Lužnice jih (Rozvodí)	7 781	32 925	26 852	10 094	pěší, cyklisté
Lužnice Pilař	1 516	10 522	9 732	1 381	vodáci
Lužnice sever (Novořecká hráz)	12 581	39 972	49 724	17 160	pěší, cyklisté
Lužnice VZ (Dlouhý most)	14 876	54 255	69 688	20 707	pěší, cyklisté
Celkem	39 797	148 402	169 859	54 157	

* sčítání probíhalo 1. 8. – 31. 12. 2014; ** data za období 1. 1. – 30. 6. 2017 (data za II/2017 a dál nebyla zdarma dostupná)

Zdroj: AOPK ČR, Nadace Partnerství a Monitoring návštěvnosti s.r.o.

Lokality lze rozdělit na 3 typy podle hlavních uživatelů:

- Červené blato (dominují pěší návštěvníci)
- Lužnice sever – Novořecká hráz a Lužnice V-Z – Dlouhý most (jasně dominují cyklisté), Lužnice jih – Rozvodí (spíše dominují cyklisté)
- Lužnice Pilař (vodáci).

Celkově je třeba konstatovat, že časová řada měření je zatím dosti krátká a monitoring by měl minimálně v těchto pěti lokalitách pokračovat i nadále. Dílčí data naznačují, že návštěvnost většiny lokalit roste.

Nejvyšší návštěvnost mají lokality, kde dominují cyklisté. Téměř 70 tisíc průchodů a průjezdů bylo zjištěno v lokalitě Lužnice – Dlouhý most v roce 2016, o něco menší – 40-50 tisíc na Novořecké hrázi

a u Rozvodí se návštěvnost pohybovala mezi 27 a 33 tisíci. Přesný podíl cyklistů není znám. Určitou představu ale dávají kalibrační sčítání (v září 2014 činili cyklisté 70 – 98%, v únoru 2015 31 – 73%).

Jak ukazuje Tabulka 3, velká část provozu je **soustředěna do období letních prázdnin**. U lokalit s nejvyšší návštěvností je to 50 nebo více procent roční návštěvnosti. V případě Rozvodí je to více než 45% ročního úhrnu. **Při započtení června a září** hodnoty dosahují u Rozvodí 68 – 71%, Novořecké hráze 79 – 82% a v Dlouhého mostu 82 – 84% celkové roční návštěvnosti.

Tyto lokality mají taky relativně **nejmenší rozdíl mezi denním průměrem** návštěvnosti v pracovní dny a průměrem návštěvnosti o víkendech a svátcích (v roce 2016 byla návštěvnost mimo pracovní dny 1,4-1,5x vyšší). Hlavně v průběhu letní sezóny jsou tato místa intenzivně navštěvovaná každý den.

Návštěvnost lokality Červené blato, kde dominují pěší návštěvníci, se v letech 2015 a 2016 pohybovala mezi 10 a 14 tisíci. Jak ukazuje Tabulka 3, i zde je velká část návštěvnosti **soustředěna do období letních prázdnin** (43 – 46% ročního úhrnu). **Při započtení června a září** hodnoty dosahují 63 – 65%, což je méně než v případě ostatních lokalit. Červené blato má **větší rozdíl mezi denním průměrem** návštěvnosti v pracovní dny a průměrem návštěvnosti o víkendech a svátcích (v roce 2016 byla návštěvnost mimo pracovní dny 2,1 vyšší). Lokalita je tedy více „víkendová“ a celoroční.

Lokalita Lužnice Pilař, je oblíbeným místem vodáků. Roční návštěvnost se v letech 2015 a 2016 pohybovala kolem 10 tisíc. Vodní turistika je výrazně sezónní záležitost jak dokládá Tabulka 3 – **do období letních prázdnin** je soustředěno (53 – 65% ročního úhrnu). **Při zahrnutí června a září** dosahují hodnoty 88 – 94%, což je nejvíce vzhledem k ostatním lokalitám. Také **rozdíl mezi denním průměrem** návštěvnosti v pracovní dny a průměrem návštěvnosti o víkendech a svátcích je největší. V roce 2016 byla návštěvnost mimo pracovní dny 2,7 vyšší, což je téměř dvojnásobek oproti „cyklistickým“ lokalitám. Provoz na řece má tedy více „víkendový“ a sváteční charakter (v roce 2016 bylo denního maxima 427 vodáků dosaženo 5.7.).

Tabulka 3: Podíl prázdninového provozu na celkové návštěvnosti lokalit v letech 2015 a 2016

Lokalita	2015 (7-8)	%	2016 (7-8)	%	Pozn
Červené blato	4 561	43%	6 361	46%	
Lužnice jih (Rozvodí)	15 178	46%	12 101	45%	
Lužnice Pilař	5 590	53%	6 278	65%	nízké počty v srpnu 2015 (775) byla pravděpodobně způsobena nižším stavem vody a nevhodně zaměřeným sčítačem
Lužnice sever (Novořecká hráz)	22 950	57%	24 938	50%	
Lužnice VZ (Dlouhý most)	30 102	55%	41 466	60%	

Určitý obrázek o celkové návštěvnosti oblasti si lze udělat na základě tzv. signalizačních dat mobilních operátorů. Dle studie KPMG v roce 2015 strávili vícedenní návštěvníci (turisté) na území Třeboňska a České Kanady 3,14 milionu turistodnů a jednodenní návštěvníci zde prožili 3,63 milionu osobonávštěv. To znamená souhrnně 6,8 milionu osobodnů. Ze studie bohužel není jasné, jaká část připadá na Třeboňsko. Ze srovnání počtu ubytovacích zařízení lze odhadnout, že podíl Třeboňska bude minimálně 60%. V tom případě, že by to bylo asi 4 miliony osobodnů. Na 3. čtvrtletí, kam spadá doba prázdnin, z toho připadlo 44% (1,8 milionu) osobodnů. Pokud se to rozpočítá na 92 dnů kvartálu,

znamenaloby to **průměrnou denní zátěž 19,6 tisíc turistů a denních návštěvníků** (na 1 km² by přibýlo cca 28 obyvatel, což je **68% nárůst oproti počtu místních obyvatel**).

Špičková denní návštěvnost zaznamenaná na území činila 1. 8. 2015 až 67 tisíc osob, což by při 60% přepočtu znamenalo **cca 40 tisíc turistů a návštěvníků (více než 140% nárůst)**. V lokalitách, kde jsou soustředěny ubytovací kapacity (Třeboň, Suchdol, Chlum, Staňkov) se jejich obyvatelé musejí vypořádat s nárůstem počtu turistů a návštěvníků v řádu stovek procent, což s sebou přináší problémy s dopravou, parkováním, odpady a odpadky, zásobováním, rušením nočního klidu a negativní ovlivnění kvality návštěvnického zážitku i života místních obyvatel.

Zdroj: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/kde-pribyva-turistu-a-kam-prestavaji-jezdit-podivejte-se-na-interaktivni-mapu_1708210600_zlo

Dle dat ČSÚ za ORP Třeboň vzrostl počet evidovaných přenocování mezi léty 2012 a 2016 o 23,2%.

Na podzim se na návštěvnosti výrazně podílejí výlovy rybníků, návštěvnost se počítá na desítky tisíc lidí. V případě výlovu Rožmberka je to během 3denní akce od 40 do 60 tisíc návštěvníků.

Dílčí závěr

Oblast má celkově poměrně vysokou návštěvnost, která je soustředěna do několika center. Koncentrace nejnavštěvovanějších turistických cílů v Třeboni spolu s koncentrací ubytovacích kapacit, zejména velkých kempů (Chlum u Třeboně, Staňkov, Suchdol nad Lužnicí), krátkou hlavní sezónou a zaměřením na cyklistiku, přináší problémy hlavně v oblasti dopravy a návštěvnického zážitku v určitých místech a obdobích. Podle dostupných informací vysoká úroveň návštěvnosti v oblasti dlouhodobě narůstá (23,2% nárůst přenocování mezi léty 2012-2016). Návštěvnost hlavních prohlídkových objektů v posledních letech v Třeboni ale spíše stagnuje a v okolí CHKO mírně roste.

V území se výrazně projevuje sezónnost. Vrchol návštěvnosti připadá na období letních prázdnin, kdy na sledovaných místech prošlo 43 – 65% všech návštěvníků za celý rok. Tomuto údaji odpovídají i údaje o pohybu návštěvníků a turistů získané od mobilních operátorů. V Třeboni je vzhledem k lázeňskému provozu sezónnost menší, ale rostoucí návštěvnost zejména v létě naráží na hranice únosnosti infrastruktury, návštěvníků, turistů i místních obyvatel. Podzimní návštěvnost místně výrazně ovlivňují **výlovy rybníků**, kterých se účastní desítky tisíc návštěvníků.

Do budoucna doporučujeme sledovat tzv. GAS (Good Analytical System), který od roku 2016 buduje ve spolupráci se soukromými partnery JCCR. Byť je on-line výstup prezentován jen jako marketingový nástroj, využívá data shromažďovaná v oblasti cestovního ruchu a může být pro přehled velmi užitečný.

Charakteristika návštěvníků

Jaké skupiny návštěvníků se v území objevují, jaké jsou jejich potřeby, jak se chovají, v jakých oblastech se dostávají do konfliktu s ochranou přírody a ostatními návštěvníky území

Ke stanovení charakteristiky návštěvníků posloužily údaje od místních odborníků, zpřesněné na základě údajů získaných v rámci terénního průzkumu.

V rámci průzkumu, který proběhl v květnu až září 2018, bylo osloveno 253 respondentů na 4 vybraných lokalitách (Pecák, Rozvodí, Pergola, hráz Rožmberka). Průzkum měl povahu kvalitativního šetření a získané kvantitativní údaje nelze jednoduše zobecňovat na celé území CHKO.

Z rozhovorů s odborníky z regionu a průzkumů mezi návštěvníky vyplývá, že se v regionu lze setkat s následujícími skupinami uživatelů. Hranice mezi skupinami nejsou ostré a jeden návštěvník může patřit do více skupin.

Pěší turisté

- jsou zastoupeny všechny věkové kategorie, dle výsledků průzkumu přijeli nejčastěji ze středně velkých měst Jihočeského kraje (33%) a Prahy (25%)
- přijíždějí od jara do podzimu, ale v posledních letech se jejich počet spíše snižuje
- nejčastěji nocovali v malém penzionu či ubytování v soukromí (37%) nebo doma (27%)
- vyhledávají turisticky atraktivní místa CHKO
- přicházejí a přijíždějí za pěší turistikou, sběrem lesních plodů, příjemně prožitým časem v přírodě, poznáváním regionu, odpočinkem, jako hlavní důvody uvádějí poznávání přírody a jejích krás (57%) a klid a odpočinek (56%)
- poměrně často kombinují pěší a cykloturistiku (39% dotázaných)
- z aktivit o které by projevíli zájem, zmiňovali v průzkumu nejčastěji návštěvu expozice o Třeboňsku (33% - ze všech skupin v průzkumu nejvyšší zájem) a vycházku s ornitologem (28%),
- z témat by tuto skupinu srovnatelně zajímaly rybníky a rybníkářství (36%) a kulturní památky / architektura (35%), a také historie oblasti (25%)
- z hlediska vstupu do nejcennějších částí přírody by preferovali vstup s průvodcem (44%) nebo bez omezení (23%)
- Třeboňsko mají spojené hlavně s rybníky (29%) a přírodou a krajinou (14%), nejvíce se jim líbila příroda a krajina (31%) a nelíbilo množství návštěvníků (31%)
- může u nich být problém s odpady a hlukem

Jednodenní návštěvníci

- přijíždějí hlavně za poznáváním přírody a jejích krás (63%), dále za klidem a odpočinkem (53%) a sportováním (47%)
- přijíždějí několikrát za rok (37%) nebo častěji než 10 x za rok (32%)
- věnují se cyklovýletům (61%) a pěším kratším i delším výletům (42%)
- z aktivit by měli zájem o ornitologickou vycházku (29%), návštěvu expozice o Třeboňsku nebo cyklovýlet s průvodcem (shodně 26% odpovědí)
- nejvíce se zajímají o rybníky a rybníkářství (37%) a o kulturní památky a architekturu (24%)
- u vstupu do nejcennějších území by mírně preferovali vstup s průvodcem (32% - nejnižší hodnota) nebo bez omezení (32% - nejvyšší hodnota ze všech dotazovaných skupin)

- Třeboňsko mají spojené hlavně s rybníky (32%) a přírodou a krajinou (16%), nejvíce se jim líbila příroda a krajina (30%) a nelíbilo množství návštěvníků (39%)

Rodiny s dětmi

- rodiče nebo prarodiče s dětmi, nejčastěji z Prahy (28%) a Jihočeského kraje (24%)
- přijíždějí od jara do podzimu, pokud je pěkné počasí – mimo hlavní sezónu spíše na jednodenní výlety, během prázdnin na vícedenní pobyty, nejčastěji přijíždějí jednou za rok či několik let (44% - nejvyšší podíl ze všech skupin), ubytování využívají nejčastěji malý penzion / v soukromí (49%) a vlastní chatu / chalupu / u známých (19%), přijíždějí vlastním autem / motocyklem (80%) a po oblasti se nejčastěji pohybují na kole (81%) a pěšky (33%)
- spolu s 1denními návštěvníky měly rodiny s dětmi relativně největší problém změnit své plány, což souvisí se specifickými potřebami dětí v případě rodin a s omezeným časem v případě 1denní návštěv
- využívají síť turistických stezek a cyklotras zejména pro cykloturistiku (77%)
- chtějí příjemně prožít společný čas v přírodě, jako hlavní motivy respondenti z této skupiny uváděli poznávání přírody a jejích krás (61%), sportování (51%) a klid a odpočinek (38%)
- z možných nových aktivit by je nejvíce oslovil program pro děti (42%) a ornitologická vycházka (28%)
- z témat by je nejvíce zajímaly rybníky a rybníkářství (37%), dále kulturní památky / architektura (26%) a historie oblasti (23%)
- u vstupu do nejcennějších území by mírně preferovali vstup s průvodcem (56%) nebo bez omezení (19%)
- Třeboňsko mají spojené hlavně s rybníky (32%) a kapry (12%), nejvíce se jim líbila příroda a krajina (44% - nejvyšší zjištěná hodnota) a nelíbilo množství návštěvníků (29%)
- může s nimi být problém, když jsou hluční a odhazují odpadky

Cykloturisté

- nejpočetnější skupina, která se pohybuje po krajině, dlouhodobě počet cykloturistů na Třeboňsku roste
- podle výsledků průzkumu nejčastěji přicestovali z menších obcí a měst Jihočeského (26%), Středočeského (13%) a Jihomoravského kraje (15%), resp. z Prahy (19-20%)
- podle výsledků průzkumu jsou to hlavně rodiny s dětmi (34%), páry (33%) nebo skupiny známých a přátel (23%)
- nejvíce přijíždějí od dubna do listopadu, ale když je dobré počasí, výjimečně i po zbytek roku
- jezdí se vyvětrat, relaxovat, „udělat si hezký den“, jako hlavní důvody v průzkumu uváděli poznávání přírody a jejích krás (68%) a klid a odpočinek (61%)
- vedle cyklovýletů (90%) se ale věnují i pěším aktivitám (24%)
- z možných aktivit by je nejvíce zaujala návštěva expozice o Třeboňsku (26%) a cyklovýlet s průvodcem (26%)
- z témat rybníky a rybníkářství (51%) a kulturní památky/architektura (28%)
- u vstupu do nejcennějších území by preferovali vstup s průvodcem (54%) nebo bez omezení (26%)
- Třeboňsko mají spojené hlavně s rybníky (31%), přírodou a krajinou (14%) – (kolo uvedlo jen 6%), nejvíce se jim líbily příroda a krajina (29%) a pohostinnost (26%) a nelíbilo množství návštěvníků (41%)

- problémy bývají s odhazováním odpadků, jízdou po stezkách a pěšinách, jízdou mimo cesty a volným terénem, střety s pěšími návštěvníky, in-line bruslaři, rušení
- problémem, který přímo nesouvisí s OP, je pohyb velkých skupin po málo kapacitních komunikacích a z toho vyplývající konflikty s motoristy z řad turistů, návštěvníků i místních obyvatel

Cyklisté sportovci

- velmi početná skupina, v průzkumu prováděném v rámci zpracování studie uvedlo sportování jako jeden z dvou hlavních důvodů pro návštěvu více návštěvníků na kolech (47%), než těch, kteří sportování neuvedli a byli zařazeni do kategorie cykloturista (32%)
- podle výsledků průzkumu nejčastěji přicestovali z Prahy (26%) a z menších obcí a měst Jihočeského (25%), Středočeského (12%) a Jihomoravského kraje (13%)
- podle výsledků průzkumu jsou to hlavně rodiny s dětmi (35%), skupiny známých a přátel (28%) a páry (24%)
- nejvíce přijíždějí od dubna do listopadu, ale když je dobré počasí, výjimečně i po zbytek roku
- jezdí se vyvětrat, projet se v pěkném prostředí, jako hlavní důvody v průzkumu uváděli vedle výše zmíněného sportování poznávání přírody a jejích krás (57%) a klid a odpočinek (24%)
- v denních aktivitách zcela dominovaly cyklovýlety (97%)
- z možných aktivit nejčastěji volili možnost nic, žádné aktivity (38%) a cyklovýlet s průvodcem (21%)
- z témat je zaujaly rybníky a rybníkářství (48%) a kulturní památky/architektura, resp. historie oblasti (shodně 25%)
- u vstupu do nejcennějších území by preferovali vstup s průvodcem (49%) nebo umožněn jinak (19%) – dávali přednost pohybu po vymezených trasách nebo pevně stanoveným a kontrolovaným pravidlům pohybu
- Třeboňsko mají spojené hlavně s rybníky (30%), kapry (12%) a přírodou a krajinou, resp. kolem (shodně 11%), nejvíce se jim líbila příroda a krajina (31%), kolo a cyklotrasy (20%) a nelíbilo množství návštěvníků (26%)
- problémy bývají s odhazováním odpadků, jízdou po stezkách a pěšinách, jízdou mimo cesty a volným terénem, střety s pěšími návštěvníky, in-line bruslaři, rušení
- problémem, který přímo nesouvisí s OP, je pohyb velkých skupin po málo kapacitních komunikacích a z toho vyplývající konflikty s motoristy z řad turistů, návštěvníků i místních obyvatel

Vodáci

- jsou to lidé všech generací toužící po romantice na vodě
- přijíždějí od jara do podzimu v závislosti na stavu vody – těžiště návštěvnosti je během prázdnin
- láká je neregulovaná meandrující přírodní řeka
- oblíbené jsou Lužnice, Stará Řeka, Nová Řeka a Nežárka
- občas bývají problémy s odpady a tábořením mimo vyhrazená místa, v nejméně frekventovaných obdobích je problémem celková zátěž území a rušení následkem velké koncentrace lidí a lodí

Pobytoví návštěvníci (3 dny+)

- velmi početná skupina, v průzkumu prováděném v rámci zpracování studie uvedlo délku pobytu 2 dny a více 70% dotázaných, což koresponduje se zvolenými exponovanými termíny sběru (prodloužené víkendy v květnu, červenci a září)
- všechny věkové kategorie, rodiny s dětmi (33%), skupiny přátel (29%) a páry (27%)
- přijíždějí od jara do podzimu, na prodloužené víkendy i delší vícedenní pobyty
- podle výsledků průzkumu nejčastěji přicestovali z Prahy (31%) a měst a obcí Jihomoravského (17%) a Středočeského kraje (15%)
- jako hlavní důvody v průzkumu uváděli poznávání přírody a jejích krás (62%), sportování (61%) a klid a odpočinek (40%)
- v denních aktivitách dominovaly cyklovýlety (79%), méně pěší aktivity (31%)
- z možných aktivit nejčastěji volili možnost nic, žádné aktivity (33%), návštěva expozice o Třeboňsku (23%), program pro děti (21%) a cyklovýlet s průvodcem (19%)
- z témat je zaujaly rybníky a rybníkářství (53% – nejvyšší hodnota ze všech skupin) a kulturní památky/architektura (29%) a 7 historie oblasti (23%)
- u vstupu do nejcennějších území by preferovali vstup s průvodcem (49%), případně umožněn jinak (21%) – dávali přednost pohybu po vymezených trasách nebo pevně stanoveným a kontrolovaným pravidlům pohybu nebo bez omezení (17%)
- Třeboňsko mají spojené hlavně s rybníky (30%), přírodou a krajinou (11%), kapry a kolem (shodně 6%); nejvíce se jim líbila příroda a krajina (32%) a nelíbilo množství návštěvníků (27%), méně často počasí, hmyz (14%) a cyklisté a cyklotrasy (11%)
- problémy bývají s odhazováním odpadků, jízdou po stezkách a pěšinách, jízdou mimo cesty a volným terénem, střety s pěšími návštěvníky, in-line bruslaři, rušení
- problémem, který přímo nesouvisí s OP, je pohyb velkých skupin po málo kapacitních komunikacích a z toho vyplývající konflikty s motoristy z řad turistů, návštěvníků i místních obyvatel

Lázeňští hosté

- mezi dotazovanými uvedlo pobyt v lázních / wellness jen 9%, takže podrobnější vyhodnocení odpovědí nebylo provedeno
- většinou střední až starší věk, jednotlivci případně páry
- přijíždějí celoročně do Třeboně
- jezdí hlavně za zdravotní rekreaci
- využívají kulturní nabídku Třeboně a nejbližšího okolí
- pravidelní návštěvníci Domu přírody

Chalupáři

- spíše střední a starší generace, hlavně z ČR
- část je v území pravidelně, někteří téměř trvale, významná část ale chalupy využívá především během turistické sezóny k pronájmu
- chalupy jsou rozmístěny rovnoměrně po celém území
- přijíždějí za venkovským klidem, zahrádkařením, odreačováním jednoduchou manuální prací, krásnou přírodou, čistým prostředím, část chalupy využívá jako zdroj příjmů z ubytování
- občas bývají potíže s tím, že vyváží organické odpady ze zahrad mimo vlastní pozemky

- v některých obcích je pouze menší část chalup obydlena trvale a do budoucna jim hrozí, že se stanou „skanzeny pro turisty“

Chataři

- podobné jako chalupáři, jen zimní útlum je výraznější

Místní návštěvníci

- z dotazovaného vzorku tvořili 14%, dále uvedené údaje jsou pouze orientační
- spíše mladší, páry (29%) rodiny s dětmi (26%), skupiny přátel (23%), jednotlivci (14%)
- jsou místní, mohou být v terénu kdykoli, soustřeďují se na okolí obcí, nejčastěji přijeli na kole (46%) a pěšky (20%), naopak vlastním autem/motocyklem přijelo jen (14%), po regionu se pohybovali na kole (71%) a pěšky (40%)
- vyhledávají klidná místa, chtějí relax, odpočinek, jako hlavní důvody v průzkumu uváděli poznávání přírody a jejích krás (54%), sportování (46%) a klid a odpočinek (34%)
- v denních aktivitách podobně jako u 1denních převažuje cyklovýlet (63%), ale významné jsou i pěší aktivity (celkem 40%)
- z možných aktivit největší zájem projeví o ornitologickou vycházku (29%) a cyklovýlet s průvodcem (26%), stejné procento nechtělo žádnou aktivitu
- z témat na rozdíl od všech skupin největší zájem projeví o historii oblasti (31%), dále následovaly rybníky a památky (shodně 23%)
- u vstupu do nejčinnějších území nejčastěji volili pouze s průvodcem (66% - nejvyšší hodnota), na dalším místě pak 3 možnosti bez omezení (32% – nejnižší hodnota) a zcela vyloučen (11% – nejvyšší hodnota) – v uvedeném vzorku byly preference skupiny Místní nejvíce rozdílné od skupin Pobytový + Cyklisté-sport
- Třeboňsko mají spojené hlavně s rybníky (34%), přírodou a krajinou (11%), kapry a kolem (shodně 6%); nejvíce se jim líbila příroda a krajina (35%) a udržovaná infrastruktura, resp. pohostinnost (18%) a nejčastěji ze všech skupin si stěžovali na přílišné množství návštěvníků (46%) a akce a aktivity (13%)
- mohou rušit, znečišťovat okolí pokud neuklízí po svém psovi, psi občas nebývají na vodítku

Školní výlety

- průzkumem nebyly dostatečně zachyceny
- jedná se o školní skupiny s pedagogy – I., II. stupeň i střední školy a gymnázia
- přicházejí hlavně v květnu a červnu, méně v září a říjnu
- často se u nich projevuje nezáměr o okolní přírodu
- vznikají problémy s hlučností a odpady

Dětské skupiny, tábory

- průzkumem nebyly dostatečně zachyceny
- jsou to děti a jejich vedoucí (např. skauti, pionýři, DDM...)
- v regionu jsou hlavně v době letní sezóny
- na území je 9 trvalých dětských táborů a 38 míst, kde jsou povolována dočasná tábořiště, z toho je pravidelně využívána asi polovina
- přijíždějí za dobrodružstvím a za poznáváním přírody, ale i zábavou
- pokud jsou dobře vedené, nejsou s nimi žádné problémy a území zatěžují minimálně

- problémy bývá skutečnost, že na dočasných tábořištích zůstávají neodklizené různé provizorní stavby

Starší páry a skupinky

- průzkumem nebyly dostatečně zachyceny
- jde hlavně o skupiny KČT nebo skupiny přátel, páry spíše ojediněle
- přijíždějí celoročně, pokud je pěkné počasí, spíše mimo hlavní letní sezónu
- využívají síť turistických stezek
- přijíždějí za poznáním krás a zajímavostí regionu
- jsou s nimi minimální potíže

Skupiny ornitologů

- průzkumem nebyly dostatečně zachyceny
- jezdí sem hlavně ornitologové a tzv. bird-watcheri
- přijíždějí během sezóny příslušného druhu
- vyhledávají MZCHÚ, kde se jejich druhy vyskytují
- přijíždějí kvůli bližšímu poznání výjimečných druhů
- mohou škodit rušením ptáků v době hnízdění

Rybáři

- průzkumem nebyli dostatečně zachyceni
- jedná se hlavně o muže všech věkových kategorií
- přijíždějí pravidelně a opakovaně během rybářské sezóny
- jsou hlavně u rybníků (Staňkovský, Hejtman, Nový Kanclíř, Potrubí pod Ponědražským, Popelov a v některých sezónách Svět)
- přicházejí za lovem ryb, klidem a odpočinkem v přírodě
- mohou po sobě nechávat odpady a nebezpečné zbytky utržených vlasců, časté jsou problémy s nepovoleným parkováním na nevhodných místech, rozděláváním ohně a tábořením, budováním drobného mobiliáře (lavice, stoly...), sešlapem terénu na břehu rybníků a rušením ptáků

Návštěvníci památek

- průzkumem nebyli dostatečně zachyceni
- jsou to všechny věkové kategorie
- přijíždějí od dubna do října
- jezdí hlavně na státní zámek Třeboň, do městské památkové rezervace Třeboň a na Schwarzenberskou hrobku
- zajímají je kulturní památky a historie
- mohou s nimi být problémy z důvodu hluku v přírodě, odhazování odpadků

Filmaři, fotografové

- průzkumem nebyli dostatečně zachyceni
- přijíždějí celoročně
- problémem může být vstup do citlivých oblastí a rušení volně žijících živočichů, problematické je i používání dronů

Kešeři

- průzkumem nebyli dostatečně zachyceni
- mohou být všechny věkové kategorie, ale zpravidla spíše mladší nebo střední věk, často i páry a rodiny
- přijíždějí celoročně, pokud není sněhová pokrývka
- vyskytují se po celém území tam, kde jsou keše (v současnosti cca 300 ks)
- přijíždějí za sběrem keší a poznáním regionu
- mohou působit lokální problémy se sešlapem, odpady a pohybem mimo značené cesty v MZCHÚ

Účastníci hromadných sportovních akcí

- průzkumem nebyli dostatečně zachyceni
- jedná se o sportovce (hlavně běžce a cyklisty), organizátory a jejich doprovod
- akce se konají celý rok, těžiště je od jara do podzimu
- zájem je prakticky o celé území CHKO
- přijíždějí za sportovním zážitkem
- problém bývají odpady, rušení zvířat, eroze, sešlap, parkování, WC

Dílčí závěry

Složení návštěvníků CHKO je velmi pestré.

Především v Třeboni jsou celoročně významnou skupinou **pobytoví hosté treboňských lázní**. Kromě letní sezóny, kdy v regionu převažují turisté na vícedenních pobytech, jsou po zbytek roku početně silnější skupinou **jednodenní návštěvníci**, kteří přijíždějí hlavně z okolních okresů a oblasti Prahy. Lze předpokládat, že významná část z nich do oblasti jezdí opakovaně.

Pěší turisté jsou celkově méně početnou skupinou než **cyklisté** orientovaní spíše na sport a **cykloturisté**. V území se pěší turisté pohybují v podstatě celoročně s hlavním těžištěm návštěvnosti od května do září. U cykloturistů a cyklistů-sportovců je těžiště od května do září výraznější než u pěších a jednoznačně dominuje doba prázdnin. Díky příznivému profilu a husté síti cyklotras a pěších tras je Třeboňsko velmi oblíbenou destinací pro rodiny s dětmi.

Lokálně jsou významnou skupinou také **vodáci**, jejichž hlavní sezóna je kratší – od června do září – a kulminuje v době prázdnin. V období před prázdninami se objevuje skupina **školních výletů**, na kterou během prázdnin navazují **dětské tábory**.

Na podzim návštěvnost výrazně klesá a má opět povahu jednodenních výletů, případně víkendových pobytů zaměřených na pěší turistiku a cykloturistiku. Často je spojena s návštěvou výlovy rybníka.

Provedený průzkum zjistil, že z hlediska **upřednostňovaných témat** je největší zájem o rybníky a rybníkářství, kulturní památky / architekturu a historii oblasti.

Z možných aktivit, o které by byl zájem, nejvíce respondentů zvolilo žádné aktivity. Na dalších místech respondenti uváděli vcelku stejně často návštěvu expozice o Třeboňsku, ornitologickou vycházku, cyklovýlet s průvodcem a program pro děti.

Průzkum současné situace

Přehled návštěvnické infrastruktury

Stručný popis infrastruktury související s interpretací území

Území CHKO Třeboňsko je tradiční destinací především domácího cestovního ruchu a je dlouhodobě turisticky využíváno. Stávající návštěvnická infrastruktura je tedy značně rozvinutá. Třeboňsko je vnímáno jako ideální místo pro rodinnou dovolenou a především cykloturistiku. Ve stručném přehledu jsme se zaměřili na cyklotrasy, pěší trasy, kempy a tábořiště, přírodní koupaliště a parkoviště. Naučné stezky a expozice jsou z hlediska interpretace zajímavé kvůli obsahu a jsou popsány dále v části *Přehled stávající interpretace*.

Cyklotrasy

Cykloturistika je **hlavním marketingovým „tahákem“** rodinné dovolené na Třeboňsku. Z rekreačních a sportovních aktivit provozovaných návštěvníky **zaznamenala v posledních letech největší rozvoj, což odpovídá i celorepublikovému trendu.** Rovinatý terén Třeboňska je pro cykloturistiku velmi vhodný a CHKO je protkána hustou sítí cyklistických tras, v celkové délce cca **800 km**. Se stoupajícím počtem návštěvníků cykloturisté často vyhledávají trasy, které se vyhýbají hlavním komunikacím. Oblíbené jsou např. Jemčinské aleje v severovýchodní části CHKO, kde jsou přehledně značená rozcestí.

Speciálně pro cyklisty zde byly vybudovány **cyklistické naučné stezky a cyklotrasy**. 2 jsou ve správě AOPK ČR (NS Okolo Třeboně a NS Rožmberk) a další byly zřízeny jinými subjekty (NS Paměti Vitorazska, NS Mikuláše Rutharda). Existují zde i 2 trasy pro návštěvníky se zdravotním hendikepem (Okolo rybníků, Za Emou Destinnovou). *Více o naučných stezkách viz Přehled stávající interpretace.*

Problémy:

1) Nevhodné vedení některých tras v terénu. Až na výjimky **nebylo** vedení značených cyklistických tras **projednáno s vlastníky pozemků a hospodáři**, což dnes při výrazném nárůstu počtu návštěvníků a celkovém zhoršení jejich chování přináší nemalé problémy (vedení tras na problematických místech z hlediska lesních hospodářů – např. klidové zóny pro zvěř, slovní napadání lesníků a dělníků pracujících v lese návštěvníky při setkání s těžební technikou, či na místech, kde těžba dřeva dočasně ovlivňuje kvalitu či sjízdnost cesty apod.).

2) Cyklisté se pohybují po celém území, z velké části mimo vyznačené cyklotrasy. K tomu je navádějí vydávané cykloturistické mapy, mobilní aplikace a tradičně nekoordinovaná propagace území, která zatím příliš nezohledňuje zhoršující se situaci v terénu. Výsledkem je zvyšování rizika konfliktů nejen mezi cyklisty a vlastníky pozemků/hospodáři, ale i mezi různými typy uživatelů tras, protože doporučené cyklotrasy často vedou po značených pěších trasách KČT. Cyklisté se často špatně orientují a na informačních centrech, u správců a hospodářů (jako LČR) si stěžují na chybějící značení tras, které by v terénu ani fyzicky vyznačeny být neměly. Situaci nejlépe ilustruje srovnání hustoty tras na 2 mapách území vydávaných pro oblast Třeboňska firmou SHOCart: turistické č. 441 - 1:40 000 (pouze **v terénu značené cyklotrasy**) a nejprodávanější, cykloturistické č. 161 – 1:60 000 (značené cyklotrasy, **doporučené trasy a tipy na výlet** – okruhy).

Jedním z nejhorších konfliktních míst je hráz Rožmberka a úzké místní komunikace zejména v jihovýchodní části území v oblasti Suchdola a Chlumu, kde skupiny cyklistů běžně blokují provoz na

komunikacích pro ostatní uživatele. Velmi problémový je i **průjezd samotnou Třeboní, okolí Schwarzenberské hrobky a hráz rybníka Svět.**

3) Na cyklostezkách zůstávají po návštěvnicích nahromaděné **odpadky.**

4) Zejména za mokra dochází k **ničení povrchu cest a stezek pro pěší.**

Ze strany zřizovatelů a provozovatelů infrastruktury:

5) Žádná, nedostatečná nebo nevhodná (a proto neúčinná) komunikace pravidel chování – sdílení tras, pochopení pro další uživatele cest a vlastníky pozemků (těžba, výkon jiné hospodářské činnosti a s tím související pohyb motorových vozidel a techniky), respektování zákazu vstupu na soukromé pozemky apod.

Pěší trasy

Pěší turistika zaznamenala na Třeboňsku v **posledních letech útlum**, byla nahrazena cyklistikou. Jedním z důvodů je i to, že v sezóně pěším návštěvníkům pohyb v území plném vodních ploch a mokřadů hodně znepríjemňuje bodavý hmyz.

Celé území CHKO je **protkáno hustou sítí značených turistických tras** KČT v celkové délce **cca 200 km**, které jsou pravidelně udržovány. Vedení tras KČT je tradičně konzultováno s AOPK ČR a revidováno při nových vydáních turistických map. Trasy jsou vedeny tak, aby nenarušovaly hnízdiště ptáků a nezasahovaly do citlivých biotopů. Prochází i přes území 10 MZCHÚ, a to v celkové délce 8,9 km. AOPK ČR zřídila pro pěší turisty 3 **naučné stezky** (NS Cesta kolem světa – 2016 převedena na Město Třeboň, NS Veselské pískovny a NS Červené Blato). Existuje i několik dalších naučných stezek vhodných pro pěší (NS Velký Lomnický, Stezka zdraví Třeboň – Hrádeček, kratší okruh NS Kardašova Řečice, zdatnější turisté mohou využít i NS Rožmberk a NS Mikuláše Rutharda). Využít lze i trasy Okolo rybníků, Za Emou Destinnovou. *Více o stezkách viz Přehled stávající interpretace.*

Problémy:

1) Odhazování odpadků podél tras a v okolí odpočinkových míst.

2) V posledních letech se na sdílených trasách stále častěji objevují **konflikty s cyklisty**, a také **s hospodáři** (zejména při těžbě dřeva a v okolí rybníků, kdy hospodáři na místa musejí vjíždět motorovými vozidly) nebo v době, kdy lidé ve větším počtu přijíždějí sbírat houby a lesní plody.

Ze strany zřizovatelů a provozovatelů infrastruktury:

3) Žádná, nedostatečná nebo nevhodná (a proto neúčinná) komunikace pravidel chování – sdílení tras, pochopení pro další uživatele cest a vlastníky pozemků (těžba, výkon jiné hospodářské činnosti a s tím související pohyb motorových vozidel a techniky), respektování zákazu vstupu na soukromé pozemky apod.

Odpočívadla

Po celém území, v blízkosti pěších tras a cyklotras jsou na mnoha místech zřízena odpočívadla. Jsou **smysluplně situována ve strategických bodech**, jimiž návštěvníci procházejí – u parkovišť na nástupních bodech, křižovatkách cest a dalších místech, kde se návštěvníci přirozeně zastavují.

Většina těchto zařízení byla během terénního průzkumu **funkční**. Zřizovateli jsou většinou obce, LČR, případně soukromí provozovatelé služeb v jejich blízkosti.

Kempy a veřejná tábořiště

Na územní CHKO je provozováno kolem **40 funkčních kempů a veřejných tábořišť**. V minulosti vznikaly velmi živelně, kempy často i na krajinářsky velmi hodnotných místech a některé břehy rybníků jsou jimi zcela zastavěny (např. u rybníků Hejtman a Staňkovský).

Problémy:

1) Vysoká návštěvnost CHKO v letní sezóně se projevuje **přetížením kempů**, což má značný negativní dopad na přírodu (**hromadění odpadků, poškozování přírodního prostředí v blízkém okolí kempů, rušení živočichů a značná hluková zátěž**).

Dle Správy CHKO a plánu péče by se problém částečně dal řešit tím, že některé vytěžené písčiny v blízkosti sídel (které nekolidují se zájmy ochrany přírody – např. Horusice, Tušř) **by se po zrušení statutu dobývacího prostoru začaly více využívat k oficiální rekreaci**, došlo by tak částečně k usměrnění chování návštěvníků a k jejich soustředění do lokalit s příslušným vybavením, což se ve výsledku jeví jako šetrnější řešení pro OPK. **Musí být ovšem vyřešeno vyhovující zázemí písčoven (parkování, WC, sběr a likvidace odpadů – ne však kemp) a nesmí dojít k další urbanizaci volné krajiny.**

2) drobný mobiliář (např. lavice, stoly, přístřešky aj.) **a obytné přívěsy** (maringotky a karavany) zůstávají na pozemcích i po letní sezóně.

Pokud to územní plány umožňují, snaží se Správa CHKO důsledně další výstavbu kempů a tábořišť omezit.

Vodácká tábořiště

Oficiálně je na území CHKO **7 vodáckých tábořišť** (kolem Lužnice, Staré řeky, Nové řeky a Nežárky). Všechna nabízejí ubytování (chatky, stan), odpovídající sociální zázemí, občerstvení a služby jako např. půjčovna lodí.

Problémy:

Táboření mimo tábořiště spojené s rozděláváním ohňů a hromaděním odpadků. Táboření mimo tábořiště není dáno nedostatečnou kapacitou tábořišť, ani jejich nevhodným umístěním – největší motivací je touha tábořit volně, mimo oficiální tábořiště. Většinou v období květen – září.

Dětské tábory

Tábory na území CHKO pořádají nejčastěji Junák - svaz skautů a skautek ČR, pionýrské skupiny, domy dětí a mládeže. Trvalé tábory jsou vybaveny stálými chatičkami a technickým a sociálním zařízením na tábořišti. U dočasných táborů se nově zbudované provizorní objekty po skončení rekreace z tábořiště odklidí.

V současné době se na území CHKO nachází **9 trvalých dětských táborů**, které jsou v provozu téměř celé letní prázdniny. Dále má Správa CHKO vytipováno **38 lokalit**, na kterých je povolováno **dočasné táboření dětských kolektivů**. V posledních letech jich v letní sezóně **bývá povoleno 12-15**.

Problémy:

Na dočasných tábořištích zůstávají **provizorní stavby**.

Přírodní koupaliště

V letní sezóně jsou to tradičně **rybníky**, kde se koncentruje velké množství místních i turistů (největší jsou Svět, Hejtman a Staňkovský). U těchto rybníků se nacházejí koupaliště vystavěná v dobách

minulých, která jsou stále funkční a v provozu. Návštěvníkům nabízejí dostatečné zázemí se stravováním, hygienickými službami (WC a sprchy) a dalšími doplňkovými službami jako jsou půjčovny lodí a šlapadel. **Převážná část rybníků v CHKO však není pro rekreaci - zejména koupání - vhodná, a to z důvodu zhoršené kvality vody v důsledku intenzivního chovu ryb a malé hloubky.** Hygiena hlásí nevhodnost pro koupání již záhy po zahájení letní sezony. (Sledováno je pouze několik nejexponovanějších lokalit, což dotčení provozovatelé turistických služeb považují za nespravedlivé.)

V důsledku toho od roku 2000 výrazně roste intenzita využívání štěrkopískových jezer k rekreaci (koupání), např. v k. ú. Veselí nad Lužnicí, Vlkov, Horusice, Majdalena, Cep, Tušť, Suchdol nad Lužnicí a Krabonoš. Bezprostřední okolí pískoven je přitom bez odpovídajícího zázemí – **chybí zde hygienická zařízení, parkoviště a odpadkové koše.** Výjimkou jsou pouze Veselské pískovny a Tuštská pískovna.

Problémy:

1) Většina pískoven je stále vedena jako dobývací prostor a i nadále v nich probíhá těžba. Návštěvníci zákaz vstupu do těchto prostorů nerespektují.

2) Největší problém spojený s rekreací u pískoven je **parkování.** Návštěvníci parkují co nejbližší k vodní ploše, mnohdy na lesních pozemcích, na krajnicích podél silnic a místních komunikací. Dochází k porušování základních ochranných podmínek CHKO, resp. vjíždění a setrvání motorových vozidel mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody. Pískovny jsou již řadu let **po dobu letních měsíců kontrolovány Policií ČR a Městskou policií.**

Faktické vlivy na přírodu a krajinu CHKO nejsou zvláště významné. Z poznatku několika posledních let se Správa CHKO Třeboňsko domnívá, i s přihlédnutím k probíhající změně klimatu a zlepšení dopravní dostupnosti (dálnice D3), že dojde k ještě masivnějšímu využívání pískoven k rekreaci. Proto zahájila jednání s vedením měst a obcí, na jejichž katastrech pískovny leží, o případném vyhrazení vhodných míst k parkování v blízkosti pískoven. Již v roce 2014 tak byly se souhlasem orgánu ochrany přírody vyhrazeny dvě lokality určené k parkování motorových vozidel u jezera Horusice a Horusice I., které jsou součástí Veselských pískoven.

3) Nedostatek hygienických zařízení a odpady, které po sobě návštěvníci zanechávají podél břehů pískoven. Zde musí zodpovědnost převzít provozovatelé zařízení a/nebo příslušné obce, které mají z rekreačního využívání pískoven určitý ekonomický přínos.

Ze strany zřizovatelů a provozovatelů infrastruktury:

4) Žádná, nedostatečná nebo nevhodná (a proto neúčinná) komunikace pravidel chování – sdílení tras, pochopení pro další uživatele cest a vlastníky pozemků (probíhající těžba, riziko ohrožení života), respektování zákazu vstupu na soukromé pozemky apod.

Parkoviště

Základní možnosti parkování jsou zajištěny ve městech a obcích a z hlediska ochrany přírody a krajiny jsou v zásadě bez větších problémů. Často navazují na východiska značených tras a naučných stezek. Další parkovací možnosti jsou **na odpočívadlech státních silnic** (např. Holičky-Rozvodí, Stráž nad Nežárkou) a **na zpevněných plochách u rekreačních zařízení** vzniklých z bývalých těžeben (pískovna Vlkov, Tušť). Provozovatelé kempů, penzionů a dalších ubytovacích zařízení budují vlastní parkoviště. Na návštěvnícky atraktivních místech (u Stříbřeckého mostu, v Jiříkově údolí – naučná stezka Červené

blato, rybník Rožmberk) jsou využívány skromné parkovací možnosti na okrajích a křižovatkách cest a na provizorních parkovištích. Při větší návštěvnosti ovšem jejich kapacita ani kvalita nedostačuje.

Problémy:

V letním období je **kritická situace s parkováním na okrajích silnic v blízkosti** rekreačně využívaných **pískoven a na vjezdech na lesní cesty**. Lesní zákon vjezd motorových vozidel zakazuje. U Vlkovské pískovny musela obec v létě 2018 přistoupit k rozšíření silničky podél tratě, aby mohla projet záchranná služba.

Probíhají intenzivní jednání s dotčenými obcemi ve věci vymezení vhodných míst pro parkování se souhlasem orgánu ochrany přírody u pískoven (v k. ú. Horusice, Veselí nad Lužnicí, Vlkov, Majdalena, Cep, Suchdol nad Lužnicí, Tušř, Halámky). Byla připravena regulační opatření v oblasti východní zátoky Staňkovského rybníka a ve spolupráci s Policií ČR a LČR se důsledně dbá na dodržování lesního zákona a je pokutováno porušování zákazu vjezdu. Také LČR přišly v roce 2018 se záměrem vytipovat vlastní pozemky pro zřízení parkovišť v rámci služeb veřejnosti.

Odpadky

Velkým problémem návštěvnického ruchu v CHKO jsou **odpadky**. Propagování režimu – co si přinesu, to si i odnesu – je proto velmi důležité. **Komunikace** této zásady směrem k návštěvníkům by měla být jedním z významných cílů práce s návštěvnickou veřejností **nejen v přírodních rezervacích, ale i v obcích**, které si na problém odpadků ve spojitosti s návštěvníky stěžují také.

Ptačí pozorovatelna

Ptačí pozorovatelna i vyhlídka na břehu Velkého Lomnického rybníka je ve stavu, který bude brzy vyžadovat opravu (součást NS Velký Lomnický u Lomnice nad Lužnicí). Jsou umístěny na dobře trasované okružní NS, mají z hlediska interpretace velký potenciál a zaslouží si údržbu. Zřizovatelem stezky je město Lomnice nad Lužnicí.

Dílčí závěr

*Síť **cyklotras** využívá podstatnou část místních komunikací na území CHKO a částečně i síť značených tras pro pěší, kde pravidelně dochází ke střetům s ostatními uživateli. V době hlavní turistické sezóny dochází ke střetům se silniční dopravou, a to především na úzkých silnicích v jihovýchodní části CHKO.*

*Je potřeba **udělat revizi tras v mapách** a v případě problematických míst **iniciovat přeložení sporných úseků tras v terénu a jejich následné přeznačení v terénu i v mapách**.*

*Celkově je potřeba **konsolidovat situaci s vyznačováním tras do vydávaných map (SHOCart)** a na ně navázaných aplikací a dohodnout se na způsobu další spolupráce. Podklad pro dohodu dává Smlouva o spolupráci uzavřená v roce 2011 mezi AOPK ČR a firmou SHOCart s.r.o.*

*Stávající **síť pěších tras** je dostatečně rozsáhlá a vybavená místy k posezení. Spíše než rozšíření sítě je potřeba její **průběžná údržba**. Je potřeba, aby byl stav prvků pravidelně vyhodnocován a v případě zjištěné závady zjednána náprava.*

*V případech cyklotras i pěších tras je potřeba **spolupracovat s Turistickou oblastí Třeboňsko a dohodnout se na společné přípravě doporučovaných tras**, které jsou návštěvníkům navrhovány jako produkty cestovního ruchu, tak aby návštěvníky nenaváděly do citlivých a problematických míst (viz Plánovací část: Limity využití území).*

*Jako velmi potřebné se jeví **koordinované působení na toleranci ze stany různých uživatelů stezek a cest**, což bude za současné zhoršující se situace (v rámci celé ČR) **nutno řešit na úrovni kraje ve spolupráci s dalšími aktéry** zastupujícími cyklisty, pěší a další uživatele tras, obcemi, policií apod., případně přímo celorepublikovou kampaní. Upozornění v mapách či nahodile v terénu bohužel nefungují.*

*Co se týče **odpadkových košů** uvnitř maloplošných chráněných území, **je třeba propagovat zásadu „co si přinesu, to si i odnesu“**.*

*Možnosti **parkování** jsou na mnoha místech omezené a neodpovídají požadavkům ze strany návštěvníků během hlavní sezóny. Je vhodné pokračovat ve spolupráci s majiteli pozemků, obcemi a LČR a hledat možnosti rozšíření legálních parkovacích ploch.*

***Přírodní koupaliště** budou i nadále přitahovat velkou pozornost návštěvníků, proto je důležité pokračovat v přípravě opatření, ke kterým bude možné přistoupit v momentě, kdy bude v pískovnách ukončena těžba (vybudování hygienických zařízení, parkovacích ploch).*

Lokalizace a rozsah služeb

Jak je oblast vybavena základními službami pro turisty

Hlavním centrem turistických služeb na území Třeboňska je po celý rok oblast Třeboně, během letní sezóny také oblast Chlumu u Třeboně a Staňkova, kde je soustředěna velká ubytovací kapacita v kempech.

Dle údajů ČSÚ na Třeboňsku k 6. 3. 2018 bylo registrováno celkem 151 ubytovacích zařízení, z toho 12 hotelů (10 s celoročním provozem), 75 penzionů (38 celoročně), 3 turistické ubytovny (2 s celoročním provozem), 32 kempů, 4 chatové osady a 25 ostatních zařízení (z toho 10 celoročních). Celkově bylo 40% zařízení s celoročním a 60% letním provozem. Výše uvedené údaje ale neposkytují úplný obrázek, protože například nenevidují ubytování v soukromí. Na serveru trebonsko.cz je v červenci 2018 nabízeno 281 zařízení. Dle odhadu KPMG zachycují údaje ČSÚ maximálně 15% celkového stavu. Některá zařízení nabízejí bohatou škálu doprovodných služeb, včetně jezdeckví, půjčování kol a sportovního vybavení.

Celoroční **stravovací služby** jsou soustředěny hlavně v Třeboni. Po celém území ale v létě funguje množství sezónních restaurací a stánků. Kvalita i dostupnost nabízených stravovacích služeb je podle vlastních zkušeností velmi proměnlivá.

Služby pro cyklisty se postupně rozvíjejí – do sítě Cyklisté vítáni, která certifikuje nadstandardní služby pro cyklisty, je v regionu zapojeno 13 zařízení. Dle přehledu služeb na webu trebonsko.cz se zde nachází 7 půjčoven, které nabízejí kola, koloběžky nebo elektrokola.

Turistická informační centra se v CHKO nacházejí v obcích Třeboň, Lomnice nad Lužnicí, Chlum u Třeboně (v provozu pouze o prázdninách), Veselí nad Lužnicí, Suchdol nad Lužnicí a České Velenice. Zjištěná úroveň podávaných informací i ochota personálu byly na dobré úrovni.

Území nabízí možnosti **koupání a vodních sportů** tradičně u rybníků Svět, Hejmtan a Staňkovský, kde jsou koupaliště s turistickým zázemím a základními službami. V posledních letech prudce roste obliba koupání v pískovných poblíž Veselí nad Lužnicí, Vlkova, Horusic, Majdaleny, Cepu, Tuště, Suchdola nad Lužnicí a Krabonoše. V blízkosti pískoven se s výjimkou Veselí nad Lužnicí a Tuště nenachází žádné turistické zázemí ani služby.

Lákadlem pro vodáky je řeka Lužnice (včetně Staré a Nové řeky) a Nežárka. Na nich fungují **půjčovny lodí** a vodácká tábořiště, která ale kapacitně nedostačují a část vodáků ilegálně táboří, rozdělává ohně a zanechává odpady mimo místa k tomu oficiálně určená.

Dílčí závěr

*Vzhledem k dlouhé tradici cestovního ruchu na Třeboňsku nepřekvapí, že je zde **rozvinutá turistická infrastruktura**. V posledních letech roste obliba domácího cestovního ruchu – především kratších dovolených, lze proto předpokládat, že **turistické služby v regionu se budou dále rozvíjet**. Celoročně poskytované služby jsou soustředěny zejména do Třeboně, sezónní pak do oblasti Chlumu u Třeboně a Staňkova a v menší míře jsou dostupné i ve zbytku regionu. Zejména v oblasti stravování by bylo vhodné se zaměřit na zvýšení kvality a dostupnosti nabízených služeb. **Kritický je nedostatek zázemí a služeb u pískoven (v horkých letních dnech intenzivně využívaných).***

Chybějící služby v území

Které služby v území chybí a mohly by zkvalitnit návštěvnický zážitek

Velkým problémem jsou chybějící **služby a turistické zázemí u většiny pískoven** využívaných veřejností ke koupání. Zde chybí možnost legálně zaparkovat, nejsou zde toalety, sprchy ani další služby. Koupání navíc v řadě případů probíhá ve stále aktivních pískovnách a je nelegální, byť tolerované příslušnými úřady i vlastníky pozemků.

S ohledem na vysoký počet cyklistů, kteří se v území pohybují, chybí pohodlná možnost **uschovat kola** během návštěvy památek či jiných turistických cílů. Úschovy kol již v území v minulosti fungovaly, některé přímo v Třeboni. Situace se ale velmi mění a s boomem elektrokol v posledních letech a rostoucí cenou kol jsou návštěvníci stále méně ochotní kola odložit bez dohledu. To případnou nabízenou službu úschovy kol na mnoha místech komplikuje. Situaci je tedy potřeba řešit individuálně a brát v úvahu aktuální postoj návštěvníků a zkušenosti případných provozovatelů služby v místě (pokud je mají).

V regionu v současnosti chybí atraktivní nabídka **průvodcovské služby**. Vzhledem k množství návštěvníků, kteří zde tráví kratší nebo delší pobyty, je pravděpodobné, že by se při vhodném zaměření a přiměřených cenách takováto služba mohla uživit. Při dobré spolupráci se Správou CHKO by služba mohla přispět i k usměrňování návštěvníků v terénu a jejich nenásilné osvětě (tzv. toulavá interpretace).

Dílčí závěr

Přes poměrně pestrou nabídku turistických služeb v regionu, některé důležité zatím chybějí, například úschovny kol, zázemí u intenzivně využívaných pískoven nebo kvalitní profesionální průvodcovská služba.

Vnější obraz území

Jakými prostředky je území prezentováno navenek a jaký obraz území je komunikován

Hodnocení proběhlo v roce 2018.

Nejčastěji se opakující a nejvýraznější sdělení o Třeboňsku

Z analýzy volně dostupných tiskovin, internetových stránek, FB profilů a skupin, volně dostupných videí na YouTube, serveru České televize a z reportáží Českého rozhlasu vyplývají následující nejsilnější sdělení:

- Třeboňsko je hlavně Třeboň (sázka na jistotu)
- Třeboňsko není jednoznačně vymezené (není zcela jasné, jak je Třeboňsko územně vymezeno, Okolí Třeboně? CHKO?)
- Třeboňsko je kouzelné, jedinečné, nesmírně přírodně bohaté území
- Třeboňsko je pěkná kulisa pro nenáročnou dovolenou (možnost jet na kole a dívat se na rybníky, ochutnat rybí speciality)
- Třeboňsko je liduprázdná krajina bez cyklistů a turistů (lidé se většinou vyskytují jen na fotografiích z různých kulturních a společenských akcí)
- Třeboňsko je území s velkým množstvím turistické infrastruktury (ubytování, cyklostezky, naučné stezky) a bohatým kulturním (turisticky přitažlivým) programem v Třeboni
- Třeboňsko je ideální místo pro dovolenou rodin s dětmi

Souhrnné hodnocení hlavních informačních kanálů o Třeboňsku

Jak při pohledu zvenčí vypadají výsledky činnosti hlavních aktérů?

Destinační management

Je zřejmá poctivá, ale opatrná snaha dostat návštěvníky z Třeboně do širšího okolí. Ale používání spojení „Třeboň a Třeboňsko“ ponechává velký důraz na město Třeboň a Třeboňsko působí jako doplněk. Je vytvářen obraz... *v Třeboni a na Třeboňsku se toho hodně děje, je zde dostatek turistické infrastruktury a vyplatí se do Třeboně zajet.* Návštěvníkům jsou na webu www.trebonsko.cz nebo v turistické brožůře *Turistická oblast Třeboňsko* představovány seznamy atraktivit, turistických cílů apod. s tím, ať si návštěvníci sami vyberou, kam jet a co vidět. Stávající prezentace motivuje v první řadě navštívit Třeboň, méně pak okolí. I přes doporučení, že je lepší objednat si ubytování předem, se zdá, že do Třeboně lze přijet kdykoliv v létě.

Hodnocení je o to složitější, že se destinačním managementem zabývá hned několik organizací – Destinace Třeboňsko o.p.s. (provozovatel webu www.trebonsko.cz), dále Turistická oblast Třeboňsko, z.s. (vydavatel brožury *Turistická oblast Třeboňsko*) a částečně i Město Třeboň.

Město Třeboň

S pojmem Třeboňsko se na oficiálním webu <http://www.mesto-trebon.cz/> příliš nepracuje, takže po zadání klíčového slova „Třeboňsko“ ve vyhledávači se stránky města Třeboně mezi prvními odkazy neobjevují. Třeboňsko je v hlavní nabídce na homepage, ale po rozkliknutí odkazu se objeví jen odkaz na web AOPK ČR – Správy CHKO Třeboňsko. V turistických tiskovinách je pozornost přirozeně soustředěna na město a nejbližší okolí, ale s územím celého CHKO Třeboňsko se nepracuje.

AOPK ČR – CHKO Třeboňsko

Kromě jedné stránky na portálu Agentury ochrany přírody a krajiny ČR

<http://trebonsko.ochranaprirody.cz/> běžný návštěvník nezaznamená aktivní snahu CHKO Třeboňsko působit na veřejnost a utvářet obraz území. Web neláká ke čtení. Video na youtube, pod nímž je AOPK ČR „podepsaná“ představuje Třeboňsko jako liduprázdnou romantickou krajinu. Nepůsobí nijak motivačně k ochraně přírody.

Shrnutí hlavních poznatků

V dostupných materiálech je již velmi dobře zpracováno, co je na Třeboňsku unikátní a je to i velmi pěkně řečeno, ale na nejviditelnějším webu a vstupní bráně Třeboňska (www.trebonsko.cz) se s tím pracuje minimálně, byť je vidět poctivá snaha podat maximum informací. Způsob je ale nešťastný – moc textu, složitá struktura. Překvapivě se téměř nemluví o lázeňství.

Není zřejmé, jak blíže a jakým způsobem zažít přírodní unikát Třeboňska – zda území jen projet na kole, nebo jaké jsou alternativy pro pěší turisty, zda si mohou najmout průvodce, jak, kdy a kde mohou vidět ptáky, vydry, případně jiná zvířata. Převládající dojem lze formulovat – přijedte, je to tu krásné, jezděte si na kolech, užijte si to tu tak, jak sami myslíte a vyberte si, co chcete.

Z prezentace přírody Třeboňska číší příjemný pocit z množství vody, zeleně a celkové malebnosti, ale není jasné, čím je jedinečná, proč je potřeba ji chránit, a jak o ni pečovat. Poselství spíš vyznívá ve smyslu: *Třeboňsko je překrásná krajina, trvalý odkaz předků, které tu je a bude.*

Je velmi matoucí, zda je na Třeboňsku v letní sezoně hodně návštěvníků, nebo ne. Z osobní zkušenosti na TIC Třeboň a z doslechu je zřejmé, že např. v Třeboni není v létě k hnutí, nicméně nic takového v dostupných informačních zdrojích není, případně to není nijak zdůrazněno.

Pro člověka zvenčí jsou rovněž matoucí informace v souvislosti s UNESCO, které je jednou zmiňováno ve spojení s existující biosférickou rezervací a jindy se zápisem na seznam světového dědictví, o který bylo (je?) usilováno. Běžný návštěvník tápe, zda Třeboňsko „UNESCO je, nebo není“ – vytváří to dojem nejasnosti a neurčitosti.

Obraz průmyslového rybářství může u části návštěvníků výrazně poznamenat vnímání oblasti. Například přerybněné rybníky zmíněné v jednom pořadu jako páchnoucí hnědé nádrže na chov ryb na náš stůl nebo ukázka množírny ryb – hypofizování kapra pomocí injekce z podvěsku mozkového a oplozovací roztok s 25 miliony kapřích jiker u cílové skupiny „návštěvník hledající osobitou krajinu, vzácnou přírodu a trvale udržitelný rozvoj“ zcela přebije hodiny pěkných obrázků, vzácných zvířat i chuť koupit si kapra, či ho jíst.

Ze 47 sebraných materiálů v nejnavštěvovanější TIC na Třeboňsku (TIC v Třeboni) v dubnu 2018 nebyl žádný přímo k Třeboňsku. Až později se objevila graficky zdařilá brožurka Turistická oblast Třeboňsko. Nicméně je pojata jako přehled zajímavostí, kterému chybí představení regionu jako celku a ústřední slogan, takže ponechává na čtenáři, ať si sám odpoví na to, co je Třeboňsko.

Dílčí závěr

Není zřejmé, co hlavní aktéři v cestovním ruchu na Třeboňsku chtějí. Má na Třeboňsko (a do Třeboně) jezdit víc lidí, nebo míň? Mají návštěvníci víc platit za služby, které jsou zde poskytovány? Mají se zde lépe chovat? Mají ocenit práci destinačního managementu, nebo CHKO a zapojit se do ochrany přírody?

*Akteři cestovního ruchu by měli **aktivněji pracovat s návštěvníky**, sdělovat jim, **co Třeboňsko je a jak chce, aby region návštěvníci vnímali**. Zůstat jen u seznamu a výčtu toho, co na Třeboňsku je, nestačí. Region se může stát výjimečný právě díky aktivní práci s návštěvníky, může **využít obrovský potenciál vody a lidského soužití s tímto živlem** (v dnešní době velmi aktuální téma), vymanit se ze zástupu dalších turistických regionů, které se prezentují jen výčtem všeho možného, co v nich je. Hlavní tedy je **vtisknout Třeboňsku jasnou tvář**.*

Přehled stávající interpretace

Jaké formy interpretace se v území vyskytují a čemu se interpretace tematicky věnuje, jaký dojem vyvolává

Pro potřeby interpretačního plánu jsme se zaměřili především na interpretaci formou **naučných stezek, muzejních expozic** tematicky souvisejících s CHKO a panelů ke zvláště chráněným územím.

Kromě **4 naučných stezek AOPK ČR** je v území CHKO a nejbližším okolí **8 stezek a naučných tras**, které byly zřízeny **obcemi, organizacemi či spolky**. Správa CHKO Třeboňsko tradičně spolupracuje na přípravě trasování i obsahu stezek, zvláště u témat spojených s přírodou a krajinou.

Naučné stezky v majetku AOPK ČR

Správa CHKO Třeboňsko zřídila celkem **5 naučných stezek – 3 pěší a 2 cyklistické**. Od roku 2016 již udržuje **jen 4 stezky**.

Naučná stezka	Délka	Počet panelů	Další mobiliář	Poznámka
<i>NS Cesta kolem Světa</i>	12 km	16 panelů	posezení na trase, můstky, povalový chodník, hrací prvky	2016 převedena na Město Třeboň
<i>NS Veselské pískovny</i>	8 km	14 panelů		
<i>NS Červené blato</i>	4 km	9 panelů	mostky, vyhlídková plošina, povalový chodník	
<i>cyklistická NS Okolo Třeboně</i>	39 km	22 panelů		
<i>cyklistická NS Rožmberk</i>	22 km	8 panelů		
celkem (4 NS)	73 km	53 panelů		

Texty na informačních cedulích jsou většinou **v češtině, angličtině a němčině**, což je dlouholetá praxe, která byla zavedena v souvislosti s propagací Třeboňska jako biosférické rezervace UNESCO. Je otázka, do jaké míry jsou všechny mutace na všech trasách využívány. Podle údajů KPMG tvořili v roce 2015 návštěvníci ze zahraničí 14% (z toho bylo 87% jednodenních návštěvníků).

Přehled naučných stezek jiných zřizovatelů

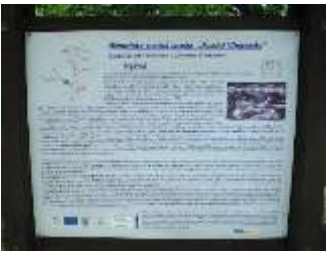
Naučná stezka	Délka	Počet panelů	Další mobiliář	Vlastník
NS Kardašova Řečice	26 km	18 panelů	hravě-naučné prvky	Město Kardašova Řečice
NS Velký Lomnický	6 km	15 panelů	mostky, pozorovatelná, vyhlídková věž	Město Lomnice nad Lužnicí
NS Mikuláše Rutharda	10 km	5 panelů		Městys Chlum u Třeboně, Občanské sdružení Vespolek
Stezka zdraví Třeboň – Hrádeček	3,6 km	13 panelů	hrací prvky	Město Třeboň
NS Paměti Vitorazska	89 km	29 panelů		Novohradská občanská společnost
trasy pro hendikepované:				
Okolo rybníků (obtížnost I.)	12 km			Klub českých turistů
Za Emou Destinnovou (obtížnost II.)	7 km			Klub českých turistů

Pozn: na základě naší prohlídky terénu vyjádřilo několik hodnotitelů nezávisle na sobě pochybnosti o reálném využití tras pro hendikepované, pokud by mělo jít o návštěvníky na vozíčku (povrch – sjízdnost, bezpečnost).

Podrobněji jsou dále popsány **vybrané NS**, které jsou buď **v majetku AOPK ČR** nebo **mají** pro interpretaci CHKO Třeboňsko a jejích fenoménů další **potenciál** (připravuje se rekonstrukce, Správa CHKO je schopna se na případné úpravě dohodnout apod.). U ostatních jsou v krátké tabulce zmíněny jen silné a slabé stránky.

U expozic jsme se podrobněji zaměřili především **na expozici Domu přírody Třeboňska**, tedy návštěvnického střediska CHKO, **vzhledem k jeho připravované rekonstrukci**.

Naučná stezka	Tematická souvislost s územím CHKO	Silné stránky	Slabé stránky
<p>NS Kardašova Řečice</p> 	<p>Lesy a rybníky v severovýchodní části CHKO v okolí Kardašovy Řečice a Jemčiny, místní historie.</p>	<p>V roce 2018 nejnovější NS v CHKO, v části, kde další rozvoj cestovního ruchu nevádí. Zajímavé ilustrace, průvodce na panelech - renesanční rybníkář. Obsahuje herní a poznávací prvky pro děti. Nabízí i kratší okruh pro děti (7,5 km).</p>	<p>Na většině panelů příliš textu, ve kterém se špatně orientuje, není rozčleněn. Již po 1 roce jsou některé herní prvky (nikoliv panely) ve špatném stavu – nevhodné technologické zpracování.</p>
<p>NS Mikuláše Rutharda</p> 	<p>Dílo rybníkáře Mikuláše Rutharda, přírodní bohatství rybníků, staré místní odrůdy ovoce.</p>	<p>Jediná stezka pro pěší v této části CHKO. Dobré trasování po značených trasách KČT. Pěkné a příjemně zpracované cedule. Původně měla i pracovní list pro děti.</p>	<p>Celou část trasy kolem rybníků využívají i cyklisté. Přes malý počet panelů je otázkou další údržba.</p>
<p>NS Paměti Vitorazska</p> 	<p>Pověsti a zajímavé lidské osudy svázané s příhraničním územím Vitorazska.</p>	<p>Tištěný průvodce ke stezce. Trasa vede částí CHKO, kde jinak není návštěvnická infrastruktura a nabízí tedy interpretaci v místech, kde je žádoucí.</p>	<p>Neatraktivní, na textech založené zpracování panelů. Vede i přes města a obce s kamionovou dopravou (většinou mimo CHKO).</p>

NS Cesta kolem Světa (dříve AOPK ČR, dnes Město Třeboň)

Stezka dlouhá **12 km začíná a končí v Třeboni** (začátek v parku u lázní Aurora, konec na hrázi rybníka Svět). Vytváří **okruh kolem rybníka Svět**. Na trase je **několik odpočívadel a míst s lavičkami**. Občerstvení přímo u cesty není, až téměř na konci trasy (jachtařský klub, pláž Ostende). **Správa CHKO stezku majetkově převedla na Město Třeboň**.

Stezka má **16 informačních panelů**. Fyzický stav panelů se liší. Většina je zatím v dobrém stavu, ale **vyžaduje drobné opravy**. Některé panely jsou částečně vyvráceny (u míst k parkování). Informační cedule jsou většinou v dobrém stavu. 1 plastová cedule (č.4) je pokroucená, zřejmě v důsledku extrémních teplot. **Stezka je na několika místech zavádějícím způsobem značena**, nutí pěšího sejít z cesty. Zasloužila by si kontrolu značkařem KČT. Terénní značení by mělo bezpečně fungovat i bez mapy a navigace. Úsek s nejlépe řešenou orientací a průjezdem problematickým místem (dobře viditelné značení, jasná komunikace zákazů, jasně vymezená cesta) je u pily na Spolském mlýně.

Panely byly v roce 2016 **obnoveny** na základě původních podkladů Správy CHKO a **témata zůstala** víceméně zachována. **Obsahuje spoustu dobrých nápadů. Nový, kontroverzní, rádobyvtipný způsob zpracování** však dodnes vyvolává velmi smíšené reakce mezi pracovníky v cestovním ruchu, zaměstnanci Správy CHKO a dalšími místními lidmi, z nichž mnozí nepovažují takovou prezentaci za vhodnou. Podle vyjádření pracovníků infocentra v Třeboni podobně odrazuje i část návštěvníků. Je to škoda, protože stezka je jednou z nejdostupnějších částí infrastruktury, která se návštěvníkovi v Třeboni a okolí nabízí. Je **dobře trasovaná, svým obsahovým zaměřením zajímavá, dotýká se mnoha témat, které osloví milovníky přírody**. Nabízí pohled na **rybníkářskou tradici, lázeňství, lidovou architekturu, i některé přírodní fenomény**, se kterými se lidé při objevování krajiny Třeboňska setkají. Některé cedule jsou zdařilejší než jiné. Celkové **grafické zpracování působí amatérským dojmem** a technicky až neprofesionálně – např. rozlišení mapky, která se v této nízké kvalitě (což snižuje čitelnost) bohužel opakuje na každém panelu. Ironicky je právě u této mapky logo AOPK ČR.

Matoucí značení na několika místech svádí z cesty. Někde chybí úplně.

Kontroverzní zpracování jinak zajímavých témat odrazuje část uživatelů, kteří by si panely přečetli.

V posledních letech je NS využívána zejména cykloturisty – v době kontroly stezky (21. 6. 2018) jsme na trase v terénu potkali v úseku mimo Třeboň pouze **2 pěší turisty**, zato **105 cyklistů**. V některých částech, kde trasa vede po pěšinách, se tím zvyšuje riziko konfliktů mezi pěšími a cyklisty a snižuje kvalita zážitku pro pěšího návštěvníka. Pěšiny jsou často úzké a **cyklisté nejsou ochotni zastavit a sestoupit z kola ani při setkání s pěšími**. Velmi **problematický je úsek na severozápadním okraji rybníka Svět**, kde stezka vede přes podmáčený les. Lokalita je velmi lákavá pro milovníky přírody a je možné tady pozorovat různé druhy obojživelníků. **Platí zde zákaz jízdy na kole, který však téměř nikdo nedodržuje**. Z projíždějících cyklistů jsme zaznamenali pouze 1 rodinu s dětmi, která navíc sesedala z kola spíše kvůli bezpečnosti dětí na úzké stezce než kvůli zakazu.

Zákaz vjezdu do citlivého úseku z hlediska ochrany přírody nikdo nerespektuje. Je ale dobře čitelný. Chybí zdůvodnění zákazu.

Na trase stezky poblíž lázní Aurora přibýly zajímavé prvky pro děti, které využívají rodiny s dětmi. Některé ale vinou nekvalitního provedení kazí dojem.

Cyklisté na rozdíl od pěších **ve valné většině absolvují tuto NS ne jako naučnou stezku, ale pouze jako cyklistickou trasu**, bez jakéhokoliv hlubšího zájmu o okolí. **Panely čtou výjimečně, pouze v místech, kde odpočívají nebo pokud ve větší skupině na místě čekají, než je ostatní dojedou a nudí se.** Část stezky nejbližší lázním Aurora je využívána rodinami s malými dětmi, pro snadnou dostupnost z Třeboně. **U lázní byly nově vybudovány na dvou místech hrací i hravě poznávací prvky pro děti.** Nekvalitní provedení některých prvků však znehodnocuje celkový dojem, a to již po 1 roce provozu.

NS Veselské pískovny (AOPK ČR)

Stezka je dlouhá **8 km**, začíná a končí na území **Veselských pískoven** nedaleko města **Veselí nad Lužnicí** (severní okraj CHKO). Trasa je **okružní**, má zhruba tvar osmičky. Pokud návštěvníci přijíždí hromadnou dopravou, je to z nejbližších zastávek autobusu nebo vlaku ještě dalších cca 1-3 km k NS (podle toho, odkud přijdou).

Stezka je **strategicky dobře umístěna**, protože umožňuje představit jeden z hlavních biotopů typických pro Třeboňsko. **U výchozího bodu funguje v sezóně občerstvení a jsou zde WC**. V letní sezóně je místo intenzivně využíváno ke koupání a rekreačním vodním sportům a rybaření. Tato skupina rekreatantů ale nemá o absolvování NS zájem. **Mimo sezónu má návštěvník lepší šanci si stezku projít v klidu**, bez pocitu, že se ocitl na veřejném koupališti. Je potřeba znovu zvážit trasování, případně i lepší nástupní místo. Správa CHKO zvažuje úpravy trasy v pískovnách. Město Veselí nad Lužnicí uvažuje o protažení trasy stezky do města, což by prodloužilo trasu o další 2–3 km v jednom směru.

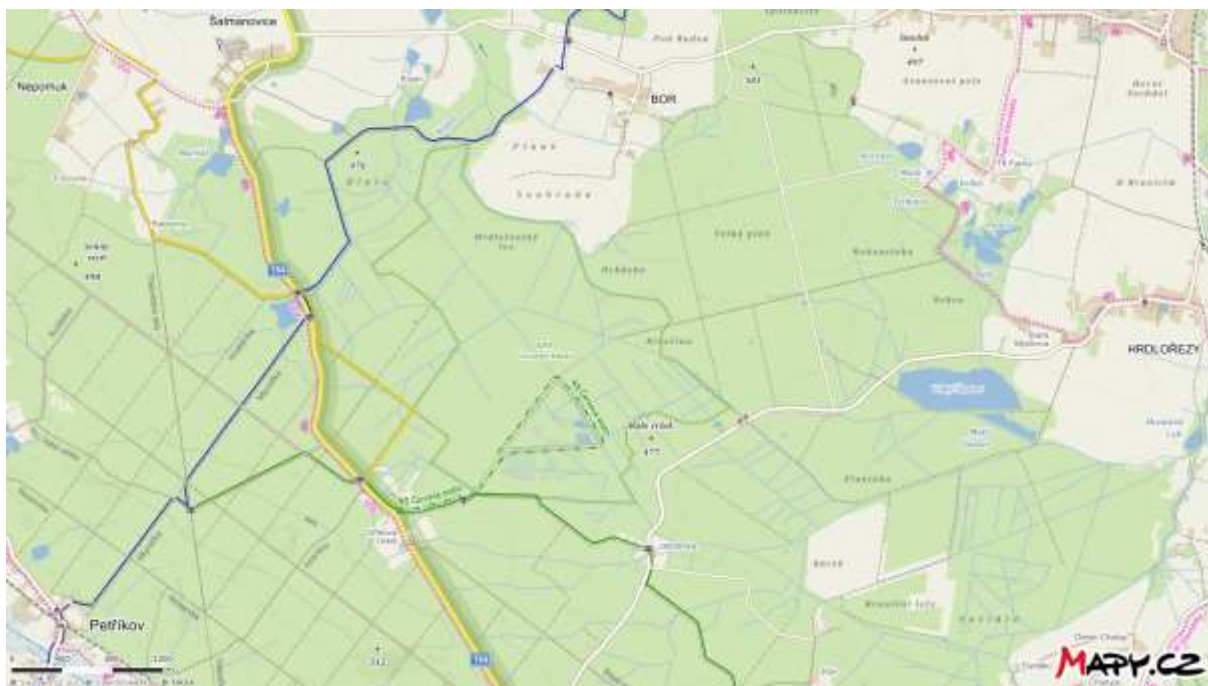
Na stezce je umístěno **14 informačních panelů**, které seznamují návštěvníky s různými druhy rostlin a živočichů, kteří se v této lokalitě přirozeně vyskytují. **Trojazyčné zpracování limituje možnosti úpravy panelu**, který takto působí nezajímavě, s velkým množstvím textu a minimem obrázků. **Pokud má stezka oslovit své návštěvníky, měla by celkově změnit koncepci i způsob zpracování**. Pravděpodobnost, že sem zavítá cizojazyčný návštěvník, který si navíc bude chtít přečíst informace na panelech, je malá.

Stávající pojetí příliš **nekomunikuje problémy, které se s podobnými biotopy a jejich využíváním pojí** – a ty se dotýkají přímo návštěvníků (zhoršení kvality vody a prostředí, nedostatek vody apod.).

V areálu parkoviště a občerstvení U pískovny **u vstupu na stezku je více cedulí, které jsou v různém stádiu rozkladu**. Celkově na návštěvníka nedělají dobrý dojem.

	
<p>Návštěvníky, kteří sem v létě jezdí kvůli koupání, NS v této podobě nezaujme. Přijíždějí za osvěžením a zábavou, ne poučením. Potenciál nabízí mimo sezónu a za horšího počasí.</p>	<p>Doprovodný panel, který zval k návštěvě stezky. Do mobiliáře stezky nepatří a není povinnost jej udržovat, ale kazí celkový dojem.</p>
	
<p>Další panel u východiště stezky je ve špatném stavu. Pro návštěvníka na něm však byla užitečná poměrně velká ortofotomapa místa.</p>	<p>Zázemí poblíž parkoviště u začátku stezky, které nabízí občerstvení a hygienické zařízení je velkou výhodou.</p>

NS Červené blato (AOPK ČR)

Potenciálně nejzajímavější stezka CHKO. Leží v jihozápadní části území a prochází přímo NPR Červené blato. **Začátek** stezky je u odbočky z hlavní silnice v Jiříkově údolí. Je dlouhá 4 km (od odbočky ze silnice v Jiříkově údolí 4,4 km).

Je dobře **dostupná** pro návštěvníky, kteří sem zavítají **autem** nebo na kole. Parkování aut na odbočce způsobuje problémy, zvláště pokud se na místě sejde více návštěvníků. Na louce by se parkovat oficiálně nemělo, ale majitel to toleruje. **Velká část trasy stezky vede přes NPR, kam by cyklisté na kole vůbec vjíždět neměli.** Zákaz je porušován. Pokud sem cyklisté přijedou, mají problémy odložit kola, proto může docházet ke konfliktům s pěšími návštěvníky. Odložení kol je sice nabízeno a vzhledem k charakteru stezky (je z větší části okružní), by odložení neznamenal nutnost vrátit se jen pro kolo. Cyklisté však zejména dražší kola nechtějí odkládat. Nejbližší WC je v penzionu Červené Blato u hlavní silnice (pokud je v provozu), cca 350m od provizorního parkoviště na louce.

Pro pěší je stezka **dostupná hůře.** Nejbližší zastávka hromadné dopravy je vlaková zastávka v Petřikově, která je po značené modré a zelené **dalších 3,7 km v jednom směru.**

Součástí stezky jsou **mostky, povalové chodníky, posezení a vyhlídka na rašelinné jezírko**, které jsou **až na drobné výjimky v dobrém stavu.** **9 obnovených informačních cedulí** v terénu **vhodně doplňují menší cedulky** s názvy rostlin upozorňující na typické druhy mokřadů, které vidí i běžný návštěvník. Na přístupu od parkoviště návštěvník mine jednoduchou a výstižnou ceduli k MZCHÚ věnovanou tomuto území.

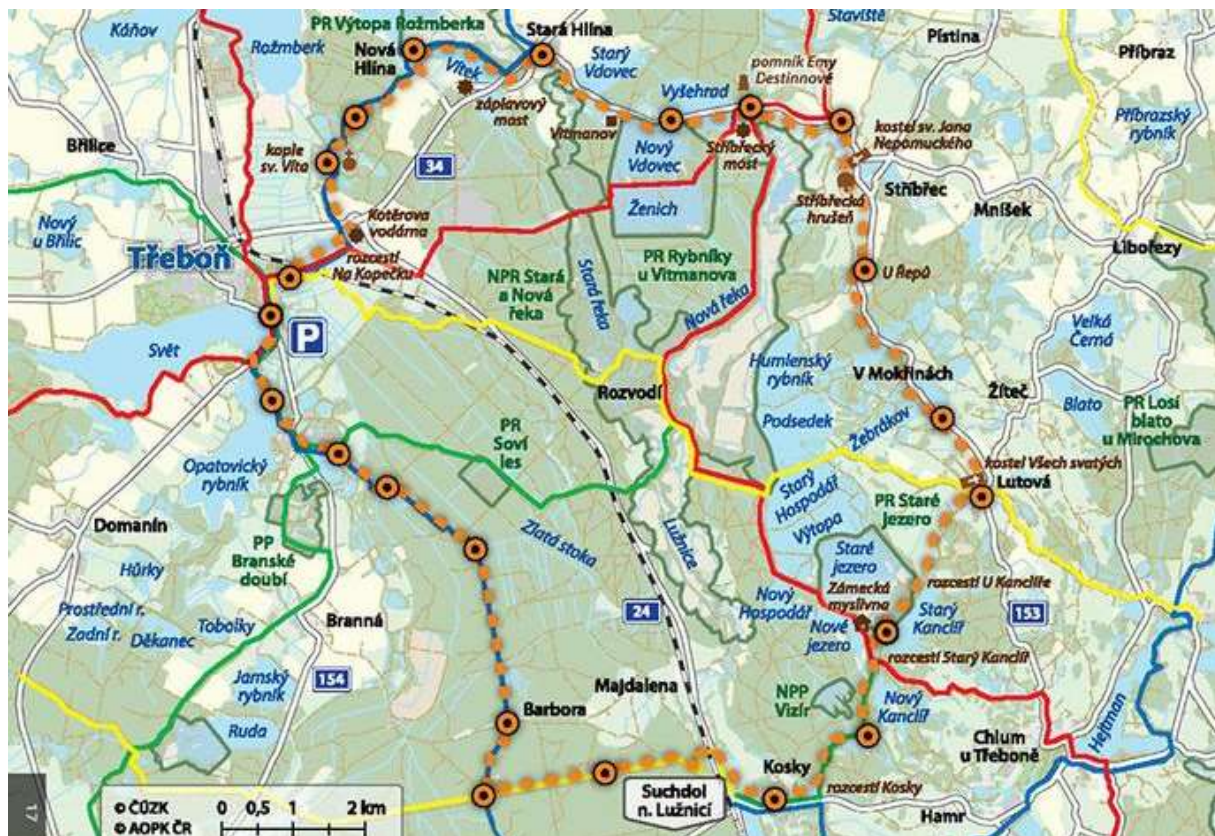
První panel u vstupu do lesa u **odpočívadla LČR** je věnován **historii sklárny v Jiříkově údolí.** **Zbytek stezky pak rašeliníšti samotnému.** Jelikož zde není „uvítací“ panel, který by návštěvníka připravil na to, jak je stezka koncipována, návštěvník, který čte panel o sklárně, vůbec nepochopí, jak se vztahuje ke zbytku stezky. Nabízený průvodce v boxu na začátku stezky je dobrý nápad, kopíruje však text na panelu, neříká nic nového a zajímavého. Na jednom z panelů zmiňované měřicí výzkumné zařízení, které je údajně v terénu možné vidět, jsme vůbec nenašli.

Stezka je ukázkou klasické prezentace oddělených tematických celků a návštěvníci si je sami často nespojí v jeden smysluplný celek. V době, kdy jsme stezku kontrolovali (2. 5. 2018), bylo třetí rok po sobě **málo vody**, což **neodpovídá představě běžného návštěvníka o rašeliništích**. Je škoda nevyužít **výbornou infrastrukturu stezky** v jednom z vlajkových biotopů Třeboňska **ke komunikaci souvislostí a problémů**, jimž **příroda a ochrana přírody čelí v období klimatické změny**.

	
<p>Průvodce z boxu na začátku stezky je dobrý nápad, nabízí však doslova informace, které návštěvník najde na panelu.</p>	<p>Při obnově stezky došlo k posunutí čísel panelů, které se pak nepromítlo do mapky - pro návštěvníka matoucí, snižuje to schopnost orientace.</p>
	
<p>Výborným prvkem je vyhlídka na jezírko. V posledních letech stále více viditelný nedostatek vody však stezka vůbec nevysvětluje.</p>	<p>Až na výjimky, kde je potřeba provést drobné opravy, je infrastruktura stezky celkově v dobrém stavu.</p>

Cyklistická NS Okolo Třeboně (AOPK ČR)

NS je prezentována jako cyklotrasa střední obtížnosti, v délce 39 km.

Vedení trasy: okružní trasa začíná v Třeboni na hrázi rybníka Svět a končí na záchytném parkovišti opět pod hrází rybníka Svět. Trasa vede po málo frekventovaných, většinou asfaltových silnicích III. třídy, hrázích rybníků a lesních cestách. Částečně využívá značených turistických tras pro pěší. V některých místech a úsecích dnes větší počet cyklistů způsobuje konflikt s další dopravou (Kosky – cesta do Chlumu, provoz na trase se setkává s těmi, kdo jedou z Chlumu do pískoven; podobně úsek Stříbřec – Stará Hlína). NS byla navržena v době, kdy celkový silniční provoz a počet cyklistů byly podstatně menší.

Trasa ve vztahu k obsahu: trasa NS byla dobře zvolena – provede návštěvníka krajinou mezi borovými lesy, rašeliništi a rybníky, prochází vesnicemi se zachovalou typickou lidovou architekturou. U většiny panelů bylo téma zvoleno tak, že je jasná tematická vazba na místo.

Technický stav panelů: 1 panel (č. 22) nebyl při kontrole vůbec nalezen. Polovina panelů má novou střechu. Konstrukce jsou až na výjimky (1 trouchnivá stojka, 1 zničená + 1 trouchnivá lávka k panelu, chybějící laťka na stříšce a u rámu cedule, někde se loupe barva) v dobrém technickém stavu a je vidět, že je o ně pečováno. Podobně cedule (jen na 2ks hnědé skvrny, na 4ks špína po těžbě v lese).

Značení: využívá tras KČT a na trase se návštěvník setká se všemi 4 (!) barvami standardních pásových značek – modrou, červenou, žlutou i zelenou. NS je značena i značkou pro NS. Nedávno přibýly směrovky s dalším značením (žlutočervená), pro značenou cyklotrasu KČT (není tímto značením značena v terénu). Návštěvník se ve značení místy obtížně orientuje. Udání směru jízdy je užitečné, žlutočervené pásové značení na orientačních čtvercových cedulkách na panelech je dle reakcí návštěvníků matoucí. V Nové Hlíně je na sloupu nedostatečně jasně označena odbočka/udání směru.

Obsah: 2 jazyky - čeština a angličtina. Cílem textů na cedulích je informovat o historii a vývoji **třeboňské krajiny**, která byla přetvářena člověkem až do své současné podoby. Zda si návštěvník monotematické panely na jednotlivých zastaveních sám spojí v jednotný obrázek, je otázka. Graficky je poměr textu a obrázků vyvážený. Text by mohl být více členěný. Orientační mapka je malá, umístěná v anglické části a špatně viditelná. Jde o klasickou stezku, která byla v době vzniku jediným zdrojem informací v krajině, což už dnes neplatí. Nekomunikuje současné problémy, které CHKO řeší.

Cyklisté ve valné většině **absolvují** tuto NS **ne jako naučnou stezku, ale pouze jako cyklistickou trasu. Texty čtou výjimečně, pouze v místech, kde odpočívají nebo pokud ve větší skupině na místě čekají, než je ostatní dojedou a nudí se.** Dvojjazyčné provedení limituje možnost případných prováděných změn podoby informačních cedulí stezky. **Vzhledem k počtu panelů v terénu (22!) a nutnosti jejich údržby vzbuzuje efektivita panelů stezky jako komunikačního nástroje velké pochybnosti.**

	
<p>Až na pár výjimek jsou konstrukce i cedule v dobrém stavu a je vidět, že je o ně pečováno. Polovina panelů má nedávno vyměněnou stříšku.</p>	<p>Nové směrovky jsou užitečné, nicméně barevné provedení šipky je zavádějící. Orientační mapka je v anglické části, malá, špatně viditelná, vysoko.</p>
	
<p>Panel 14 podepírá jablonoň, která částečně brání pohledu. Je to jediné zastavení, kde není jasný vztah tématu (geologie) k umístění panelu.</p>	<p>Poměr obrázků a textu na cedulích je vyvážený, text by si zasloužil více rozčlenit. I tak je otázka, zda je cyklisté budou číst. Většinou ani nezastaví.</p>

Cyklistická NS Rožmberk (AOPK ČR)

NS Rožmberk je **prezentována jako cyklotrasa lehčí obtížnosti**. Není okružní, v posledním úseku **musí** návštěvníci k návratu do Třeboňe **využít část okruhu NS Okolo Třeboňe** mezi obcí Stará Hlína a záchytným parkovištěm v Třeboňi. **Celková délka** je pak cca **22 km**. Část s panely mezi Třeboňí a Starou hlínou je zhruba **14,5 km**.

Vedení trasy: okružní trasa začíná v Třeboňi na hrázi rybníka Svět. Vede většinou po silnicích III. třídy, polních cestách a hrázích rybníků. **V některých místech využívá již značených turistických tras pro pěší**. Při nárůstu počtu cyklistů v posledních letech to vede ke zvýšenému riziku konfliktů s pěšími uživateli značených tras KČT (s vyasfaltováním značené modré ve 2018 přibudou in-line bruslaři). **Prochází jedním z kritických míst návštěvnického ruchu, kterým je hráz rybníka Rožmberk**, kudy je vyznačena cyklotrasa č. 1035 Lužnice a Greenways – Waldviertel. Dle pracovníků infocentra v Třeboňi jsou zde **v sezóně konflikty mezi pěšími návštěvníky na trase a cyklisty téměř na denním pořádku**.

Trasa ve vztahu k obsahu: je **relevantní**, protože **cedule NS (celkem 9) přibližují historii vzniku rybníční soustavy**, včetně technické památky (výpusť Adolfska). Místa na trase jsou pro návštěvníky atraktivní i v době podzimních výlovů, kdy je možné navíc pozorovat velká hejna racků, kachen, hus, volavek a bahnáků. I tato stezka je klasickou stezkou, která byla v době vzniku jediným zdrojem informací v krajině, což už dnes neplatí. Od roku 2016 mají návštěvníci navíc možnost navštívit expozici rybníkářství v Domě Štěpánka Netolického v Třeboňi.

Technický stav panelů, značení: konstrukce i cedule jsou **většinou v dobrém stavu**, někde se odlupuje nátěr nebo chybí lišty u rámu cedule. Panel 2 je umístěn u frekventované silnice, panel 4 za příkopem, kam nevede lávka. Přestože NS **využívá kombinaci značených tras KČT**, je značení dobře viditelné a

orientace dobrá. Je potřeba však dávat pozor na barvy – trasa NS vede po klasické modré, žluté i červené pěší trase KČT. Podobně jako u NS Okolo Třeboně je **matoucí barevnost šipek na doplněných směrovkách** na jednotlivých panelech (modrožluté). Takovéto značení v terénu není.

Grafické zpracování: až na rubovou stranu panelu č. 8, která je postavena na vizuální a pro návštěvníky užitečné informaci (velká mapa stezky), je dnes již grafické zpracování pro návštěvníky nezajímavé.

Cyklisté ve valné většině **absolvují** tuto NS **ne jako naučnou stezku, ale jako cyklistickou trasu. Texty čtou výjimečně.** Trojjazyčné provedení (CJ, AJ, NJ) limituje možnost případných prováděných změn podoby informačních cedulí stezky. **Při existenci expozice v Domě Štěpánka Netolického nabízí stezka potenciální možnost komunikace současných témat, které s rybníčním hospodařením a změnami vodního režimu krajiny souvisí.**

	
<p>Podobně jako u NS Okolo Třeboně jsou i zde panely doplněny směrovými šipkami. Šipky jsou užitečné, jejich barevné provedení matoucí.</p>	<p>Typický obrázek cyklistů při setkání s panelem NS – pokud vedle není odpočívadlo a nechtějí si sednout, nezastaví. Pouze projíždějí trasu.</p>
	
<p>U oboustranného panelu 8 přístup k ceduli (a informacím) blokují stojany na kola a koš. Situace pravdivě ilustruje priority návštěvníka stezky.</p>	<p>Stejný panel z druhé strany. Obsahově a graficky nejzdařilejší cedule NS, která odpovídá potřebě návštěvníka. Vizuální a užitečná (!) informace.</p>

NS Velký Lomnický

NS v okolí Velkého Lomnického rybníka u Lomnice nad Lužnicí, je dlouhá cca **6 km**. **Pěší** se musí na stezku dostat **ze stanice vlaku**, což je **po značené červené** další cca **2 km** jedním směrem. Po cestě je samoobsluha, ve městě občerstvení. **Dostupnost** je **dobrá** pro návštěvníky, kteří přijedou **autem**. U nástupu na stezku je vybudováno **parkoviště**, v blízkosti se nachází i **pěkné dětské hřiště**.

Z hlediska bezpečnosti je poněkud problematický úsek **od panelu č. 1** na parkovišti **k panelu č. 2**, protože **vede po silnici, kde není chodník**. Jinak je **trasa velmi pěkně zvolena** a nabízí **možnost prezentovat** na malé ploše **rybníky**, jeden z vlajkových biotopů CHKO Třeboňsko. **Stezka** není vhodná pro cyklisty, tím je **příjemnější pro pěší návštěvníky a rodiny s dětmi**. U **pěších** návštěvníků je při vhodném zpracování **větší šance, že budou informačním panelům věnovat pozornost**.

Původní infrastruktura dožívá (viz také Pozorovatelna u Velkého Lomnického rybníka), kvůli zborcené lávce přes vodu je trasa odkloněna a mívá jednu pozorovatelnu ptáků, některé prvky v terénu chybí a **improvizované značení je velmi matoucí**.

Grafické zpracování panelů je zastaralé, s chybami (např. nejednotné situační plánky), trojjazyčnost (CJ, AJ, NJ) limituje zajímavější zpracování a je otázka, do jaké míry skutečně odpovídá potřebám návštěvníků stezky.

Stezka má nicméně z komunikačního hlediska velký potenciál a rozhodně si zaslouží obnovu, obsahově nejlépe ve spolupráci se Správou CHKO. Město má o obnovu stezky zájem, uvažuje o protažení trasy do města, což ale návštěvníkovi, který se přijede podívat především na trasu kolem rybníka, vyhovovat nebude. V případě, že k rozšíření dojde, panely ve městě by pak měly tvořit samostatnou stezku (případně okruh stezky). Nabízí se i možnost některé umístit na přístupovou

červenou značenou trasu z nádraží, která je poměrně nezajímavá a oživení by jí mohlo prospět. Obnovená naučná **stezka by měla být přeznačena ve spolupráci se značkařem KČT**. U nádraží, kde je východisko značené červené trasy, by velmi pomohl **klasický panel KČT s turistickou mapou**.

Cestu od panelu č. 1 k tomuto panelu č. 2 musí návštěvník absolvovat po hlavní silnici přes nepřehlednou zatáčku.

Improvizované značení trasy je velmi matoucí a ztěžuje orientaci. Panely by si zasloužily novější grafické zpracování. Trasa je však zajímavá.

Stezka zdraví Třeboň – Hrádeček

Krátká stezka přímo na okraji Třeboň, v celkové délce 3,6 km. Je okružní, začíná u parkoviště a občerstvení u Hradecké brány. Trasa je navržena tak, aby nabídla procházku pro rodiny s dětmi, lázeňské hosty i místní. Zajímavá je však i pro milovníky přírody (kromě samotné trasy je na začátku v budově nedalekého Botanického ústavu i veřejně přístupná sbírka vodních a mokřadních rostlin).

Na stezce je **14 malých informačních panelů** věnovaných našim dřevinám. Vzhledem ke trase, která vede kolem památného Krčínova dubu a na níž má návštěvník možnost většinu prezentovaných dřevin vidět, je toto **zaměření vhodné. Panely jsou tvarově netradiční, zpracování cedulí s textem je však nezajímavé a od čtení odrazuje.** Na většině panelů je navíc text umístěn příliš vysoko.

Stezce by prospěla celková změna koncepce sdělení. Není však nutné měnit téma. Stačilo by u jednotlivých dřevin vypíchnout jejich souvislost s místem, tradicemi, lesním hospodařením. Např. co se z daného dřeva tradičně v regionu vyrábělo, jestli se ještě někde dá něco podobného vidět apod. **Stezka má v tomto směru velký potenciál, který by bylo vhodné využít. Výrazně by se tím mohl zlepšit i návštěvnícký zážitek. V současné podobě texty přečte minimum návštěvníků.**

Jak už napovídá název – Stezka zdraví, **záměrem stezky bylo nabídnout místo pro odpočinek a pohyb.** Po celé délce stezky proto návštěvník najde **zajímavé, sportovně-herní prvky**, které mohou využít nejen děti, ale i dospělí. Ty jsou využívány a oblíbené. Po cestě je i několik laviček, u rybníčka na Hrádečku a u Krčínova dubu posezení.

Technický stav některých panelů není dobrý, vyžadují opravu – především modře natřené stříšky a lišty se olupují. Opravu by zasloužily i některé sportovně-herní prvky (např. sloupky udávající

vzdálenost při běhu na rovné trase od začátku stezky k rybníku – nátěr je setřen, sloupky se vyvracejí). V některých místech, zvláště na křižovatkách cest, a po těžbě nebo rizikové kácení je vždy potřeba **zkontrolovat značení**. Místní trefí, návštěvník může sejít z trasy.

Výhodou je blízkost železniční zastávky Třeboň – lázně, která umožní návštěvu stezky i lidem, kteří přijedou do Třeboně vlakem. Na trasu stezky by je mohla navést směrovka přímo ze zastávky.

<p>Panely stezky jsou hodně vysoko. Součástí stezky jsou sportovně-herní prvky, které poslouží jak rodině s dětmi, tak člověku, který si chce zacvičit.</p>	<p>Panely jsou sice malé, ale takto vizuálně podaná informace nikoho ke čtení nenaláká. Texty tohoto typu navíc patří spíše do knihy.</p>

Pozorovatelná – část NS Velký Lomnický

Poměrně strmé dřevěné schody už byly opravovány a nepůsobí úplně bezpečně. Celá konstrukce by si zasloužila opravu. V okolí ani uvnitř není žádný panel, který by pomáhal při určování ptáků.

<p>Pozorovatelná je na dobrém místě s hezkým výhledem na rybník.</p>	<p>Některé části již byly provizorně opravovány a celá konstrukce vyžaduje opravu.</p>

Panely u MZCHÚ

U MZCHÚ jsou umístěny panely v jednotném designu AOPK ČR, někde jsou i starší panely z různých období.

„Nové“ panely AOPK ČR u MZCHÚ

Na **větších panelech** dominuje **obrazová složka**. Předností jsou **kvalitní fotografie a stručné a výstižné texty**. Fotografie jsou zvláště zajímavé v případech, kdy přibližují zajímavé druhy rostlin a živočichů, geologický fenomén nebo nabízejí neobvyklý pohled na prezentované místo tak, jak ho návštěvník běžně neuvidí (letecký snímek apod.).

Na **menších cedulkách** na hraničnících se státním znakem je textu minimum a je doplněn kresbou jednoho druhu. **Informace stačí k tomu, aby návštěvník pochopil co je to za území a proč a co se v něm chrání.**

V případě, že vedle sebe stojí velký panel a hraničník **na návštěvníka nepůsobí dobře, když text na malé cedulce slovo od slova opakuje text z většího panelu**. To je však problém, který se vyskytuje u této infrastruktury AOPK ČR na celém území ČR.

Především **větší, obrazové panely velmi dobře reprezentují CHKO, AOPK ČR a jednotlivá území**. Na území CHKO Třeboňsko jsou dnes v terénu **nejlepší formou interpretačních panelů, protože zohledňují úroveň grafického zpracování, kterou dnes návštěvníci očekávají, i jejich přesycenost informacemi a neochotu v terénu číst**. Díky zjednodušení a vizuální stránce jsou panely schopny přitáhnout pozornost návštěvníků.

Texty jsou prezentací **zajímavých informací**, někdy souvislostí. **Jejich ambicí však není komunikovat složitější témata a problémy, které ochrana přírody ve vztahu k předmětům ochrany a vývoji v CHKO řeší**. Právě tato témata se však návštěvníků dotýkají nejvíce, protože je při pobytu v území pociťují na vlastní kůži – extrémní teploty, nedostatek vody a změna vodního režimu krajiny (vyschlé studánky, vyschlá rašeliniště, velmi nízká hladina rybníků), změna kvality vody v rybnících (sinice) a pískovnách apod.

Panely jsou **umístěny na okrajích MZCHÚ a návštěvník se k nim bez problémů dostane** buď po značených trasách, nebo stávajících komunikacích. **U problematických lokalit, nepřístupných a málo zajímavých pro běžného návštěvníka, Správa CHKO panely neumísťovala.**

Převládá obrazová informace a kvalitní fotografie. Poměr textu a fotografií odpovídá tomu, co dnes v terénu návštěvník přečte.

U rušnějších cest je znát průjezd techniky za deštivého počasí.

Muzejní expozice

S interpretací přírody a krajiny CHKO Třeboňsko souvisí v současné době na území pouze **2 expozice**, a to *Krajina a lidé* v Domě přírody Třeboňska a expozice historie rybníkářství v Domě Štěpánka Netolického. Zahrnuli jsme sem dále veřejně přístupnou **Sbírku vodních a mokřadních rostlin** v budově Botanického ústavu a **Záchranou stanicí pro volně žijící živočichy**. Všechny 4 jsou v Třeboni.

Záchraná stanice Třeboň

Záchranou stanicí pro volně žijící živočichy provozuje Český nadační fond pro vydru. **Od dubna do října** nabízí návštěvníkům Třeboňska možnost **prohlídky stanice** a setkání s některými živočichy, kteří ve stanici pobývají. V současné době nabízí veřejnosti **1x za týden** (čtvrtek ve 14 hodin) **komentovanou prohlídku**. Pořádá i **programy pro školy, terénní exkurze** a provozuje vlastní **web**.

Sbírka vodních a mokřadních rostlin

Sbírka je umístěna v objektu **Botanického ústavu AV ČR** nedaleko Hradecké brány v Třeboni. Vznikala postupně pro vědecké účely a **zahrnuje více než 500 druhů vodních a mokřadních rostlin**. Dnes je - z ní malá specializovaná botanická zahrada, **přístupná veřejnosti**. Je otevřena **denně od května do září**. V případě zájmu je možné dopředu objednat komentovanou prohlídku.

	
<p>Kromě rostlin zde návštěvník najde barevné, ilustrované panely s klíči a vyobrazení různých stanovišť, na kterých je rostliny možné v přírodě najít. Sbírkou proto využívají i školy.</p>	<p>Návštěvník může prohlídku sbírky absolvovat sám, ideální je však prohlídka s průvodcem.</p>

Dům Štěpánka Netolického

Nachází se přímo v historickém jádru Třeboně a prezentuje se jako **návštěvnické centrum tzv. Třeboňského rybníkářského dědictví**. Součástí rekonstruovaného historického objektu je **stálá „interaktivní vzdělávací“ expozice**, která je věnována rybníkářskému dědictví a osobě rybníkáře a stavitele Štěpánka Netolického. Pomocí animace návštěvníkům např. vysvětluje proces stavby rybníků, model na dláždění ilustruje funkci napájecích struh a propojení prvků rybníční soustavy.

 <p>zdroj fotografie: internet</p>	 <p>zdroj fotografie: internet</p>
<p>Kromě stálé expozice nabízí Dům pro přednášky související mimo jiné s rybníky, krajinou a přírodou CHKO Třeboňsko.</p>	<p>Zajímavý je nejen vodní prvek na dláždění, ale i samotný dům.</p>

Dům přírody Třeboňska – „Krajina a lidé“

Nachází se v části objektu zámku v Třeboni. Návštěvníci expozice mají tedy možnost zároveň navštívit i zámecký park. Expozice nazvaná **Krajina a lidé** je autorskou expozicí a **byla připravena jako reprezentativní představení přírodního a kulturního bohatství CHKO a biosférické rezervace Třeboňsko.** Od roku 2010 plní prostory s expozicí funkci návštěvnického střediska CHKO Třeboňsko (tzv. Domu přírody Třeboňska).

Expozice by si po 13 letech provozu **zasloužila rekonstrukci**, minimálně kvůli stavu části exponátů (především vycpanin). Při rychlém rozvoji technologií a možností v posledních letech **design a grafika** části expozice **působí zastarale.** Aktualizovat je potřeba i informace.

Původní cílovou skupinou expozice byli **obecně návštěvníci CHKO a BR**, specifickou cílovou skupinou pak třeboňští **lázeňští hosté.** Velké **části lázeňských hostů seniorů tento typ expozice vyhovuje i dnes** – jsou na tento typ expozice zvyklí, mají dostatek času a zavítají sem i mimo hlavní sezónu, kdy si expozici mohou v klidu, svým tempem projít. Tato cílová skupina také jako jedna z mála stále využívá (skutečně poslouchá) informační kiosky v jednotlivých částech expozice. Problémem je pouze na první pohled horší technický stav exponátů.

Se včleněním expozice do konceptu nově vzniklého Domu přírody se **zamýšlené cílové skupiny v roce 2010 změnily.** **Expozice však zůstala stejná.** Je **postavena tradičním způsobem na oddělené prezentaci několika témat** (rybníkářství, lázeňství, typické biotopy Třeboňska). Prezentována jsou spíše fakta. **Chybí souvislosti a propojení jednotlivých témat do jednoho celku s hlavním sdělením.** Původní zadání – prezentaci bohatství Třeboňska – však expozice splnila.

Je **esteticky zajímavá** a dokládá cit pro místo, kde vznikala – zakomponování zámecké lednice do expozice, umístění dubu, tvar dřevěných prvků apod. Je nicméně vizuálně poplatná době svého vzniku. Z provizorně umísťovaných doplňků a částí inventáře je jasné, že **nevyhovuje** současným **požadavkům na provoz.**

Zajímavými prvky jsou figuríny a dioramata, dodnes hlavně dětmi oblíbené vycpaniny, nahlédnutí do života jednoho z vlajkových druhů Třeboňska – vydry říční, impozantní dub i infokiosky. V první místnosti překvapí uklidňující hudba, která dokáže navodit příjemnou, neuspěchanou atmosféru. Zvuky z infokiosků ji však často ruší.

Problematickou místností je z hlediska komfortu návštěvníka **promítací sál**, kde je díky špatné ventilaci často nedýchatelný vzduch, což některé návštěvníky odrazuje. **Revizi by si zasloužily filmy** v infokioscích (aktuálnost prezentovaných informací, novější materiál).

Expozice DP by měla naplňovat poslání DP a komunikovat nejen hodnoty CHKO, ale i složitější problémy, které ochrana přírody v území řeší. To expozice ve své současné podobě **nedělá.** Tento rozměr do ní vnáší pouze **výklad odborně zdatného průvodce**, který má potřebný přehled a do výkladu je schopen komplexnější otázky péče o území zapojit. **Většina návštěvníků však expozici absolvuje samostatně** a jsou tedy o tento podstatný úhel pohledu ochuzeni.

	
<p>„Stará a Nová řeka“ - obnovený vodní prvek u vstupu do expozice je jednoduchý a názorný.</p>	<p>Klidnou atmosféru navodí hudba v úvodní části. Pokud si však jiný návštěvník pustí kiosek s krátkými filmy, kouzlo je pryč. Vzájemně se ruší.</p>
	
<p>I když stav vycpanin dnes není dobrý, pro určité skupiny návštěvníků jsou stále atraktivní. Špatně čitelné texty nutí pracovníky k improvizaci.</p>	<p>Kompetentní, odborně zdatný a komunikativní personál mnohonásobně zvyšuje dnešní omezené možnosti a efektivitu expozice.</p>

Dílčí závěr:

Na území CHKO se nachází značné množství interpretační infrastruktury: **4 naučné stezky ve správě AOPK ČR a dalších 8 naučných stezek a tras ve správě jiných subjektů, 4 expozice související s interpretací přírody a krajiny CHKO Třeboňsko a velké panely AOPK ČR u MZCHÚ.**

Naučné stezky jsou z velké části **postaveny na tradičním modelu dobře zvolené trasy a na ní rozmístěných monotematických panelů.** Stezky nikdy nebyly obnovovány koncepčně, včetně případné změny obsahu, byly aktualizovány jednotlivé tematické panely. Mnohé vznikly v době před rozvojem informačních technologií a investic do infrastruktury, kdy tyto panely NS byly jediným zdrojem informací v krajině. Až na výjimky (NS Mikuláše Rutharda a částečně, díky ilustracím, NS Kardašova Řečice) **forma zpracování cedulí vychází z tradičního (a dle dostupného hodnocení málo efektivního) pojetí s převahou textu nad obrazovým doprovodem.**

*I když je většina panelů a doprovodné infrastruktury **na cyklistických NS** v současné době (jaro, léto 2018) v dobrém fyzickém stavu, **z hlediska efektivity je údržba několika desítek panelů problematická** – cyklisté ve valné většině absolvují NS ne jako naučné stezky, ale pouze jako cyklistické trasy. Panely čtou výjimečně v místech, kde odpočívají.*

***U některých stezek se v poslední době objevují herní a naučné prvky pro děti.** Ty jsou oblíbené a využívány. **Nekvalitní provedení** však často **znehodnocuje** dobrý záměr a kazí celkový dojem.*

NS jsou rozmístěny po celém území CHKO.** Umožňují návštěvníkům zažít krajinu CHKO (NS Okolo Třeboně, NS Rožmberk, NS Paměti Vitorazska) **a/nebo pokrývají vlajkové biotopy:** rašeliniště (NS Červené blato), rybníky (NS Velký Lomnický, NS Mikuláše Rutharda), písky (NS Veselské pískovny) i lesy (NS Kardašova Řečice, částečně NS Cesta kolem Světa). To platí i o **panelech MZCHÚ a expozici Domu přírody Třeboňska.

NS, panely MZCHÚ, ani expozice nekomunikují složitější témata a problémy, které ochrana přírody v CHKO ve vztahu k předmětům ochrany a vývoji krajiny v době klimatické změny řeší. Právě tato témata se návštěvníků osobně dotýkají nejvíce a zažívají je při pobytu v CHKO na vlastní kůži.

Chybí také srozumitelná komunikace práce a úsilí, které pracovníci CHKO (ve spolupráci s jinými subjekty) péči o území věnují, a dále pozitivních změn, jichž se podařilo během mnohaleté činnosti dosáhnout.